

МААЛЫМАТТЫК-УКУКТУК ЖОЛДОМО

**ЖЕКЕ ДОКУМЕНТТЕР,
ҮЙ-БҮЛӨЛҮК ЖАНА БАШКА
УКУКТУК МАМИЛЕЛЕР**

Бишкек 2014

Кыргыз
Республикасындагы
ишкер аялдарды
колдоо ассоциациясы (WESA)

МААЛЫМАТТЫК-УКУКТУК ЖОЛДОМО

ЖЕКЕ ДОКУМЕНТТЕР, ҮЙ-БҮЛӨЛҮК ЖАНА БАШКА УКУКТУК МАМИЛЕЛЕР

СУРОЛОР ЖАНА ЖООПТОР

УДК 347.1
ББК 67.99(2)3
Ж 49

Ж 49 Жеке документтер, үй-бүлөлүк жана
башка укуктук мамилелер жөнүндө
маалыматтык-укуктук жолдомо. -Б.: 2014. - 96 б.
ISBN 978-9967-11-422-7

Ж 1203020400-14
ISBN 978-9967-11-422-7

УДК 347.1
ББК 67.99(2)3
© ООН Женщины 2014

Кыргызстандын «Ишкер аялдарын колдоо ассоциациясы» аттуу коомдук бирикме (мындан ары WESA) аялдардын чакан жана орто бизнестеги мүмкүнчүлүктөрүн өнүктүрүү жана колдоо максатында Кыргызстандын экономикалык жактан жигердүү, демилгелүү аялдарынын башын бириктирет. Негизги ишмердик Ассоциациянын мүчөлөрү менен клиенттерине эксперттик жана консультациялык тейлөөлөрдү көрсөтүүгө; экономикалык каражаттардын, жердин, мүлктүк менчиктин, кредиттин, окутуучу-маалымат каражаттарынын бирдей жеткиликтүү болушуна көмөк көрсөтүүгө; аялдарды окутуп жана кесиптик адистигин жогорулатуу жолу менен алардын эмгек рыногундагы атаандаштык мүмкүнчүлүктөрүн арттырууга; Ассоциациянын мүчөлөрүн укуктук жактан коргоого жана колдоого багытталган.

Кыргыз Республикасындагы WESA Ассоциациясынын офиси:
720010, Бишкек ш.
Тимирязев көч., 37-2
Тел./факс: +996 312 352 674
Тел./факс: +996 312 932 733
wesa@elcat.kg

Автордук топ:

Баймамбетова Гулнара
Бекбоева Динара
Молдобаева Гулнур
Джандаев Бектен
Абдыкадырова Зарина

Эксперттик топ:

Бекбоева Айнура
Алыбаева Мария

Рецензенттер:

Уметалиева Галина – КР Жогорку сотунун судьясы.
 Сейдалиева Марипа – КР эмгек сиңирген юристи, Адилет министрлигинин нотариат жана адвокатура башкаруусунун башкармасы.
 Бусурманкулова Салтанат – Департаменттин мүдүрүнүн орун басары.
 Алыбаева Мария – Бишкектеги ЖААЖ (ЗАГС) шаардык башкармасынын бөлүм башчысы.

Редактор, котормочу, администратордук топ:

Черикчиева Айшакан
 Молдоисаев Эмил
 Белеков Бекжан

Бул басылма Европа Биримдигинин жана БУУнун «Социалдык акыйкаттуулукка жетүүгө ак ниет башкарууну илгерилетүү» аттуу биргелешкен долбоорунун колдоосу менен чыгарылды. Бул басылманын мазмуну авторлордун жоопкерчилигине таандык жана Европалык Биримдик менен БУУнун көз карашын чагылдырбашы мүмкүн.

Бул басылманын материалдары пайдаланылганда милдеттүү түрдө басмага шилтеме берилиши керек.

Электрондук берилиши бул сайттарда: www.un.org.kg, www.unitekyrgyzstan.kloop.kg, <http://www.unwomen-eeca.org/>

Колуңуздагы Маалыматтык жолдомо өлкөбүздүн бардык жарандары үчүн чоң мааниге ээ. Анткени мындан жашоодо кездеше турган ар кандай жарандык жагдайларга байланышкан суроолорго жооп табууга болот. Баарыбызга белгилүү болгондой, көп мекендештерибиз жөнөкөй эле укуктук жол-жоболорду билбегендиктин айынан жапа чегишет. Кайда барып, кантип кайрылаарын билишпейт.

Авторлор китепчеде баланын туулгандагы тууралуу күбөлүк алуунун маанисинен тарта, анын өмүр бою жашоосунда кездешип калуучу жарандык маселелерин мыйзам чегинде кантип чечсе боло тургандыгын жөнөкөй, жумурай журтка түшүнүктүү тил менен жеткиликтүү бере алышкан. Берилген бардык маалыматтар улуттук мыйзамдардагы тиешелүү беренелер менен бекемделип, тастыкталган. Басылма тажрыйбалар, кесипкөй юристтер тарабынан даярдалган. Бул Маалыматтык-укуктук жолдомо ушунусу менен коомубузда укуктук-агартуучулук чоң вазипаны аркалап отурат. Өзгөчө белгилей кетчү нерсе - жарандар жашоосун укуктук жактан жөнгө салууда мындай колдонмолорду чыгарып, аны тартуу азыр Кыргызстан эли үчүн баа жеткис мүнөзгө ээ. Анткени мунун баары үй-бүлөдөгү бейпилдик, коомдогу тынчтык жана туруктуулук менен байланышкан.

Мындай жолдомолор мекендештерибиздин укуктук сабаттуулугун камсыздап, жашоосунда зарыл болгон мыйзамдуу кадамдарды өз убагында коюуга үндөп, адамдарды көп көйгөйлөрдөн арылтып, өз жашоосун өзү бейташпиш куруусуна өбөлгө болот.

Басылманы даярдаган «Ишкер аялдарды колдоо ассоциациясына» жана аны каржылаган ООН Женщины уюмуна эл-журтка мындай пайдалуу китепти чыгаргандыгы үчүн ыраазылык билдирем.

Урматтоо менен,

К.А.Талиева

Кыргыз Республикасынын вице-премьер-министри

Урматтуу окуучулар,

Сиздердин көңүлүңүздөргө Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн демилгеси боюнча Европа Биримдиги менен БУУнун «Социалдык акыйкаттуулукка жетүүгө ак ниет башкарууну илгерилетүү» аттуу биргелешкен долбоорунун колдоосу менен чыгарылган Маалыматтык-укуктук жолдомону сунуш кылганымга кубанычтуумун.

Бул долбоор Кыргызстандын жети областындагы 30 муниципалитетинде жергиликтүү жана улуттук иштердин башкарылышынын натыйжалуулугун арттыруу жолу менен жарандардын, өзгөчө калктын социалдык-аяр катмарынын, балдар менен жаштардын мамлекеттик жана муниципалдык тейлөөлөргө бирдей жеткиликтүүлүгүн камсыз кылууга жана арттырууга багытталган. Долбоор ЮНИСЕФ, ООН Женщины, ЮНЕСКО жана ПРООН агенттиктери тарабынан ишке ашырылат. Бул долбоорду Европа Биримдиги БУУнун жогоруда аталган агенттиктери менен бирге каржылайт.

Басылма долбоордун өнөктүк уюму КР WESA «Ишкер аялдарды колдоо ассоциациясы» тарабынан даярдалды. Басылманы даярдоодо аялдар менен эркектердин алардын үй-бүлө мүчөлөрүнүн жарандык абалдын актыларын каттоо боюнча маалыматтык муктаждыктары жана зарылдыктары эске алынды.

Маалыматтык-укуктук жолдомо калктын жарандык абалдын актыларын каттоо иштери жана тийиштүү укук аныктоочу документтерди алуу, мүлктүк жана мурастык укуктарды, үй-бүлөлүк укук мамилелерин калыптандыруу боюнча калктын маалыматтык маалымдуулугун жакшыртуу жана укуктук билимин арттыруу максатын көздөйт.

Жолдомо иш жүзүнө жана аялдардын кайрылууларына жараша түзүлгөн – бардык бөлүмдөр мыйзам ченемдерине шилтеме берилүү менен суроо-жооп тартибинде жазылган. Окурмандарды жарандык абалдын актыларын каттоо жана жеке документтерди (туулгандыгы тууралуу күбөлүк, никеге тургандыгы тууралуу күбөлүк, аталыкты аныктоо тууралуу күбөлүк, фамилия, ат, ата ысымын алмаштыргандыгы тууралуу күбөлүк, өлгөндүгү тууралуу күбөлүк) алуу шарты жана тартиби менен тааныштырат. Жолдомо ошондой эле, Кыргыз

Республикасынын жаранынын паспортун алуу (документ алуу, жоготуу, алмаштыруу, чет өлкөлүк паспорт, тейлөө тарифтери, жарандыгы жок адамдар ж.б.у.с.) иш жүргүзүүлөрү жана иштери туурасында чагылдырат. Китепте укук жаатынын баяндалып жаткан тармактарындагы кууш адистештирилген терминдерди түшүндүрүп баяндай турган глоссарийи да камтылган.

Маалыматтык-укуктук жолдомо сиздерге кол китеп болуп, окурмандардын социалдык жана укуктук маселелерин чечүүгө мүмкүнчүлүк бере турганына ишенебиз.

**Сиздерди урматтоо менен,
Кыргыз Республикасындагы ООН Женцины
уюмунун өкүлү
Сабина Махль**

Кыскартуулар

БУУ – Бириккен Улуттар Уюму

ЖААК – Жарандык абалдын актыларын каттоо

ЖК – Жарандык Кодекс

ЕС – Евросоюз биримдиги

КР – Кыргыз Республикасы

НК – Налог Кодекси

ООН Женщины – Бириккен Улуттар Уюмунун гендер-дик теңчилик менен укуктарды жана мүмкүнчүлүктөрдү кеңейтүү структурасы

ПРООН – Бириккен Улуттар Уюмунун өнүктүрүү Программасы

ҮК – Үй-бүлө Кодекси

ЮНИСЕФ – Бириккен Улуттар Уюмунун балдар Фонду

ЮНЕСКО – Бириккен Улуттар Уюмунун билим, илим жана маданият боюнча уюму

WESA (анг. аббрев.) – Ишкер аялдарды колдоо Ассоциациясы

МАЗМУНУ

I. ЖАРАНДЫК АБАЛДЫН АКТЫЛАРЫНЫН АЙРЫМ ТҮРЛӨРҮН КАТТОО ШАРТЫ ЖАНА ТАРТИБИ

Глоссарий, жалпы суроолор.....	21
1.1. Жарандык абалдын актыларын ишке ашырууга укуктуу органдар туурасында айтып берсеңиздер?.....	22
1.2. Жарандык абалдын актыларын каттоо тууралу кайра (экинчи жолу) күбөлүктү кантип алуу керек?.....	22
1.3. Баланын туулгандыгы тууралу күбөлүктү жана никеге тургандыгы тууралу күбөлүктү кайра (экинчи ирет) алууга кимдердин укугу жок?	23
1.4. Жарандык абалдын актыларын каттоо үчүн мамлекеттик алымды төлөө тартиби жана өлчөмү кандай?	23
1.5. ЖААЖ бөлүмдөрү менен айыл өкмөттөрү жарандардан эмне үчүн акча каражаттарын төлөтүшөт?.....	24
1.6. Кайсы негиз боюнча жарандык абалдын актыларын каттоого жол берилбейт?.....	25
1.7. Жарандык абалдын актыларын өз убагында каттабоого жоопкерчилик каралганбы?	25

II. ТУУЛГАНДЫКТЫ КАТТОО

2.1. Баланын төрөлүшүн каттоо үчүн кандай документтер керек жана баланын төрөлүшүн кайдан каттоого болот?.....	26
2.2. Баланын ата-энесинин расмий катталган никеси болбосо кандай кылуу керек?.....	26
2.3. Ишеним кат менен баланын төрөлүшүн каттоого болобу?	27
2.4. Мен башка мамлекеттин жараны менен расмий катталган никеде турам, бирок биздин балабыздын Кыргызстандын жараны болушун каалайм. Бул үчүн эмне кылышым керек?	27
2.5. Эгерде баланын туулгандыгы тууралу маалымдамасы болбосо кандай кылуу керек?.....	27

- 2.6. Баланын туулгандыгы тууралу арыз менен ким жана качан кайрылса болот? 28
- 2.7. Биз расмий катталбаган нике менен жашайбыз, эки балабыз бар: бири 4тө, экинчиси 2де, эмдигиче балдарыбызга туулгандыгы тууралу күбөлүк ала элекпиз, күбөлүк алуу үчүн кайда кайрылсам болот?..... 28
- 2.8. Баланын аты-жөнүн кантип коюуга болот?..... 29
- 2.9. Кыргыз Республикасынын аймагында төрөлгөн жарандыгы жок чет өлкөлүк жарандын баласын каттоо тартиби кандай?..... 29

III. НИКЕГЕ ТУРУУНУ КАТТОО

- 3.1. Никени каттоо тартиби кандай жана кайсы документтер керек? 30
- 3.2. Кайсы учурларда никеге турууга жол берилбейт? 30
- 3.3. Нике курагын азайтууга болобу, канчага азайтууга болот?..... 31
- 3.4. Ишеним каты боюнча никени каттатуугу болобу?..... 31
- 3.5. Эркиндигинен ажыратылган жерлерде никеге турууну каттоого болобу?..... 32
- 3.6. Дин жолу менен кыйылса нике болуп саналабы? 32

IV. НИКЕДЕН АЖЫРАШУУНУ КАТТОО

- 4.1. Никеден ажырашууну каттоо тартиби жана негиздери кандай? 33
- 4.2. Биз никелешип 25 жыл чогуу жашадык, балдарыбыз чоңоюп, өзүлөрү да үй-бүлөлүү болушту. Бирок мындан ары чогуу жашоого мүмкүн болбой калды. Биз кантип никебизди бузабыз?..... 33
- 4.3. ЖААЖ бөлүмүндө никеден ажырашууну каттоо жубайлардын биринин арызы боюнча ишке ашырылышы мүмкүнбү? 34
- 4.4. Менде никеден ажырашкандыгым тууралу соттун чечими бар, никеден ажырашуу тууралу күбөлүктү алышым керекпи? 35

- 4.5. Никеден ажырашууну каттоо үчүн мен ишеним катты кимге бере алам? 35
- 4.6. Мен никеден ажырашканда фамилиямды өзгөртүшүм керекпи? 36

V. АТАЛЫКТЫ АНЫКТООНУ КАТТОО

- 5.1. Аталыкты аныктоону каттоо үчүн кайсы органга кайрылуу керек? 36
- 5.2. Мен расмий никеде эмесмин, жакында төрөдүм, ошондуктан билгим келет, өз (биологиялык) атасын уулунун туулгандыгы тууралу күбөлүгүнө атасы катары жаздыруунун кандай тартиби бар? 37
- 5.3. Расмий катталган нике болбогондо, атасынын арызы боюнча кайсы учурларда аталыкты аныктоону каттоого болот? 37
- 5.4. Мен 19 жаштамын. Менин өз атам мага ата экендигин аныктагысы келет. Бул мүмкүнбү жана анын тартиби кандай? 38

VI. АТТЫ ӨЗГӨРТҮҮНУ КАТТОО

- 6.1. Менин уулум 12 жашта, күйөөбүз экөөбүз анын атын жана фамилиясын өзгөртөлү деп чечтик. Биз кайда кайрылышыбыз керек? 39
- 6.2. Эки жыл мурда мен күйөөм менен ажыраштым. Бул никеден уулум бар, ал азыр 5 жашта. Мен аны өз фамилияма которткум келет. Буга менин укугум барбы? 39
- 6.3. Мен 16 жаштамын, паспорт алышым керек, бирок туулгандыгы тууралу күбөлүк боюнча менин фамилиям кыргызча «Насыр кызы М...» деп жазылган, мен паспортту Насырова деген фамилия менен алгым келет. Бул үчүн эмне кылышым керек? 40
- 6.4. Менин күйөөм өз фамилиясын өзгөрттү, мындай болгондо биз жашы жете элек балдарыбыздын да фамилияларын өзгөртүп, туулгандыгы тууралу күбөлүктөрүн жаңы алышыбыз керекпи? 40

VII. ӨЛҮМДҮ МАМЛЕКЕТТИК КАТТОО

- 7.1. Жарандын өлүмүн каттоо үчүн кандай документтер талап кылынат? 41
- 7.2. Өлүмдү каттоо кайда жүргүзүлөт? 42
- 7.3. Өлгөндүгү тууралу билдирүү кимден кабыл алынат? ... 42

VIII. КР ЖАРАНЫНЫН ПАСПОРТ (ID-КАРТА) АЛУУ ТАРТИБИ

- Глоссарий, жалпы суроолор..... 43

КР ЖАРАНЫНЫН ПАСПОРТ (ID-КАРТ) АЛУУ ТАРТИБИ

- 8.1. Паспорт (ID-карт) жана чет өлкөлүк паспорт алуу үчүн Кыргыз Республикасынын жарандары кайда кайрылуулары керек? 45
- 8.2. Кыргыз Республикасынын жаранынын паспортун алуу үчүн талап кылынган документтердин тизмеси 45
- 8.3. Менин балам 16 жашка толду. ID-карт алуу үчүн кандай документтер талап кылынат?..... 46
- 8.4. Биздин айылдын айрым тургундарында, ар кандай себептер боюнча Кыргыз Республикасынын паспортун алмаштырылбай калган, Советтик паспорттор бар. Алар кантип паспортторун алмаштырышат? 46
- 8.5. Менин келиним Өзбекстандан, ал жакында Кыргызстандын жарандыгын алды. Ал паспортту кантип алат? 47
- 8.6. Мен күйөөгө чыккам. Өз фамилиямды күйөөмдүн фамилиясына которуп, чогуу жашоо үчүн аныкына көчүп бардым. Мен кантип паспортумду (ID-картымды) алмаштырам, буга кандай документтер талап кылынат? 47
- 8.7. Мен паспортумду жоготуп алдым, жаңы паспортту (ID-картты) кантип алам? 47
- 8.8 Менин кызым паспортума боек төгүп алыптыр, паспортум менен андагы сүрөт бозоруп калды, жазуулары жакшы көрүнбөйт. Кантип паспортту (ID-картамды) алмаштырсам болот? 48
- 8.9. Мен КР Коргоо министрлигинин учурдагы аскер кызматке-

римин, менин паспортумду алмаштыруу мөөнөтүм өтүп кетти. Паспортту алмаштыруу үчүн кандай документтер керек?.... 48

ЖАЛПЫ ЖАРАНДЫК ПАСПОРТТУ (ЧЕТ ӨЛКӨЛҮК ПАСПОРТТУ) АЛУУ ТАРТИБИ

8.10. Жалпы жарандык паспортту (чет өлкөлүк паспортту) алууга керектүү документтердин тизмеси 49

8.11. Мен 28 жаштамын, менин паспортум 2004-жылкы үлгүдө. Чет өлкөгө барууда кыйынчылыктар болбошу үчүн жалпы жарандык паспорт алгым келет, аны кантип алууга болот? 49

8.12. Менин уулум 16 жашка чыкты, ал паспорт (ID-карт) алды. Жалпы жарандык паспорт алышы үчүн кандай документ керек? 50

8.13. Мен чет өлкөгө көп барып тургандыктан, менин жалпы жарандык паспортумдун визалык барактары калбай калды. Мен кошумча визалык барактарды ала аламбы, же паспортту алмаштырышым керекпи?..... 50

8.14. Мен жакында 16 жашка толгон балдарга Кыргыз Республикасынын чегинен чыгуу үчүн жалпы жарандык паспорт берилет экен деп уктум. Бул чынбы? КР чегинен чыгуу үчүн балдардын жалпы жарандык паспортун алуу үчүн кандай документтер талап кылынат? 50

8.15. Менин кызым Россияда иштейт, ал ошол жактан чет өлкөлүк паспортун жоготуп алыптыр. Ал жоголгон паспортун калыбына келтирүү үчүн кайда кайрылышы керек? 51

ДОКУМЕНТТЕРДИ КАБЫЛ АЛУУ, ТОЛТУРУУ, ДАЯРДОО ЖАНА ПАСПОРТТОРДУ БЕРҮҮ ТАРТИБИ ЖАНА ЖАЛПЫ ЖАРАНДЫК ПАСПОРТТОРДУ ЖЕКЕЛЕШТИРҮҮ

8.16. Мен паспортту (ID-картты) алууга керектүү документтерди камдап койгом. Бирок жакында биздин айылда жашаган бир тургундан, акысын төлөп берсе, паспортту алып бере турган ортомчулар бар деп уктум, аларга документтерди жана ала турган акысын берүү эле жетиштүү экен. Бул чынбы?.. 52

8.17. Документтерди толтурууда паспорт столунун кызматчылары анкета-арызды толтуруп, колун коюусун талап кылышат

- эмеспи. Менин уулум акыл-эс табы айнууга байланыштуу сот тарабынан жөндөмсүз деп табылган, андыктан анкетаны толтуруп кол кое албайт. Кандай кылабыз? 52
- 8.18. Менин улутум өзбек, мурда Өзбекстандын жараны болчумун. Эми Кыргызстандын жаранына күйөөгө чыгып? жарандык алдым. Жарандык алганыма байланыштуу паспорт алат элем. Документтерди кабыл алууда паспорт столунун кызматчылары анкета-арызды орус же кыргыз тилдеринде толтурууну талап кылышат. Мен өзбек мектебин бүткөм жана өз өзбек тилимде гана сабаттуу жаза алам. Анкета-арызды башка тилдерде толтурса болобу? 52
- 8.19. Бардык тийиштүү документтеримди тапшырып койгондон кийин, мен документтеримди паспорт алуу үчүн тапшырдым деп кантип далилдей алам? 53
- 8.20. Паспорт столунун кызматчысынын жаңылыштыгы менен паспортто менин фамилиям туура эмес жазылыптыр. Эми мен кантип паспортумду катасыз кылып кайра алмаштырам, кайра берилсе анын акысын төлөө жолдору кандай? 53
- 8.21. Мен паспорт столунун кызматчысынын мага берген дүмүрчөгүн жоготуп алдым. Паспортту алганы келсем, паспорт дүмүрчөк көрсөтүлгөндө гана берилет деп айтышты. Эми паспортту кантип алам? 54
- 8.22. Мен Калкты каттоо департаментине тийиштүү документтердин баарын тапшырдым, эми канча мөөнөттө мага паспортту (ID-картты) жана жалпы жарандык паспортту беришет?
..... 54
- 8.23. Паспорт (ID-карт) жана жалпы жарандык паспорт канча жаштан тартып, канча мөөнөткө берилет? 55
- 8.24. Шашылыш түрдө паспортту (ID-картты) даярдоо канча турат? 55
- 8.25. Жалпы жарандык паспортту шашылыш даярдоо наркы канча турат? 56
- 8.26. Паспортту (ID-картты) жана жалпы жарандык паспортту берүүгө мамлекеттик алымдын өлчөмү канча жана мамлекеттик алымды төлөөдөн бошотулган жарандар барбы? 56

IX. ҮЙ-БҮЛӨЛҮК УКУК МАМИЛЕЛЕРИ

Глоссарий, жалпы суроолор.....	57
9.1. Расмий никеде катталбай жашоонун натыйжасындагы кыйынчылыктар туурасында айтып берсеңер.....	60
9.2. Жубайлардын, балдардын кандай жеке мүлктүк эмес укуктары бар?	61
9.3. Жашы жете элек балдарга алимент төлөтүү тартиби кандай?.....	61
9.4. Жашы жеткен балдары өзүлөрүнүн ата-энелерин багууга милдеттүүбү?.....	62
9.5. Жубайлардын же мурунку жубайлардын ортосунда алименттик милдеттенмелер болобу?.....	63
9.6. Алимент төлөтүүгө кайрылууга кандай мөөнөттөр каралган?	64
9.7. Алимент кандай тартипте кармалат?	64
9.8. Алименттик милдеттенмелер качан токтолот?.....	64
9.9. Менин күйөөм ичкиликке берилген, эч жерде иштебейт, мага да, балдарыма да колу тиет. Аны аталык укуктан кантип ажыратууга болот жана мындай болгондо акыры кандай болот?.....	65

X. ЖУБАЙЛАРДЫН, АТА-ЭНЕЛЕР МЕНЕН БАЛДАРДЫН ОРТОСУНДАГЫ МҮЛКТҮК МАМИЛЕЛЕР

10.1. Күйөөм сотко, менин энемдин акыркы он жылы биз менен бирге жашагандыгынын негизинде, мага өлгөн энемден мураска калган үйдү, жер бөлүгүн жана асыл буюмдарымды бөлүштүрүү доосу менен кайрылды. Анын мүлккө укугу барбы?.....	66
10.2. Жалпы мүлктү бөлүүдө мүлктүн жубайлардын кимисине катталганы маанилүүбү?.....	66
10.3. Мен күйөөгө чыкканда 20 жашта болчумун, никебиз айыл өкмөтүндө катталды. Мен азыр 40 жаштамын, 5 бала төрөп чоңойттым, күйөөмдүн карыган ата-энесин карадым, үйдү салууга катыштым. Суранаарым, менин мүлктүк укуктарымды	

түшүндүрүп бергилечи.....	67
10.4. Жубайлардын жалпы мүлкү кантип бөлүштүрүлөт? ...	67
10.5. Кандай учурда сот үлүштөрдүн тең болуу тартибин бузат?	68
10.6. Балдардын кандай мүлктүк укуктары бар?	68

XI. МЫЙЗАМ ЖАНА КЕРЭЭЗ БОЮНЧА МУРАСТЫК УКУКТАРДЫ БҮТҮРҮҮ ШАРТЫ ЖАНА ТАРТИБИ

Глоссарий, жалпы суроолор.....	69
11.1. Ким мурасчы боло алат?	70
11.2. Кимдер мурас калтырууга укуктуу?.....	71
11.3. Мен пенсионер катары небереме өзүмдүн пенсиямды мураска калтыра аламбы?	71
11.4. Мурастын курамы боюнча кандайдыр бир чектөөлөр барбы?	71
11.5. Мен уруксатсыз ээлеп алынган жерден «ырастама (расписка) боюнча» үй сатып алгам, ошол жерге гараж да салдым, бирок документтерин бүтүрө элекмин. Ушул үйдү мураска калтыра аламбы?	72
11.6. Качан жана кандай себеп боюнча мурас кагаздан баш тартууга жана өзгөртүүгө болот?.....	72
11.7. Мурас кагазын түзүп бүткөндөн кийин аны күбөлөндүрүү милдеттүүбү?.....	72
11.8. Мурас калтыруучу ооруп жаткандыгына байланыштуу мурас кагазына кол кое албаса, мурас кагазы кантип бүтүрүлөт? Мурас калтыруучунун ордуна кол коюуга кимдин укугу жок?	73
11.9. Мурастагы «милдеттүү үлүш» деген эмне?	74
11.10. Ким мурастан айрылат?	74
11.11. Эгерде мурас калтыруучу өзүнүн жашы жете элек кызын мурас кагазына киргизбесе, бул мыйзам кагазы анык деп саналабы?	75
11.12. Күйөөсү өзүнүн бүт мүлкүн, жубайы менен баласын му-	

рассыз калтырып, бөтөн кишиге мурастаптыр. Мындай болгондо мурастагы милдетүү үлүшкө ким укуктуу жана үлүш кантип аныкталат?.....	75
11.13. Эгерде күйөөсү мурас кагазын калтырбаса, мурастоо кандайча жүргүзүлөт?.....	76
11.14. Мыйзам боюнча мурастоонун мурас кагазы боюнча мурастоодон кандай айырмалары бар?.....	76
11.15. Мүлктүн ээси каза болуп калганда, мурастоо иштерин баштоо үчүн кайда кайрылуу керек?	78
11.16. Эгерде мурасчылар жашы жете элек же жөндөмсүз болушса, нотариус аларга мурас алуу укугу тууралу күбөлүк бере алабы?	78
11.17. Кайсы учурларда мурастоо укугу тууралу күбөлүктү берүүдөн баш тартышат?.....	78
11.18. Менин кызым соттун чечими менен күйөөсү менен расмий түрдө ажырашты, эки баласы кызымда калды. Алар жашаган үй нике учурунда кызыма белек кылынган жана ага катталган. Азыр анын мурдагы күйөөсү сотко берип, үйдүн жарымын бөлдүрүп алмакчы болуп жатат, менин неберелерим (алардын балдары) көчөдө калабы деп корком. Ал жашы жете элек балдарына үйдү мурастаса болобу?.....	79
11.19. Биз агам экөөбүз ата-энебиздин үйүн мураска алганбыз, кийин билингендей үй күрөөгө коюлган экен. Карыздын өлчөмү үйдүн баасынан ашат экен, кредиторлор бизден карызды толук төлөшүбүздү талап кылып жатышат, муну ээсинин алмашышы менен мүлктүн күрөөсү токтолбойт деп түшүндүрүшүүдө, анан агам экөөбүз мурасчылар катары милдеттенме боюнча жооп беришибиз керек экен. Кредиторлордуку чынбы?	80
11.20. Мурас кагазын толтурууда кандай сумма төлөнөт? ...	80
11.21. Мурастык укуктарды түзүп бүтүрүүдө КР аныкталган мамлекеттик алымдын өлчөмү кандай?.....	80
11.22. Мурасчы кандай салыктарды төлөшү керек?	81

ПАЙДАЛАНУУЧУЛАРГА БЕРИЛҮҮЧҮ КЕҢЕШТЕР	82
Тиркемелер	86
Мураскерликти алуу кезегинин схемасы	86
Мурас тууралуу талаштарды чечүү жолдору	87
КР Президентинин, КР Өкмөтүнүн, аткаруу бийлигинин ж.б. мамлекеттик органдарынын расмий веб-сайттарынын тизмеси	88
Укуктук-ченемдик актылардын тизмеси, пайдаланылган адабияттар	92

I. ЖАРАНДЫК АБАЛДЫН АКТЫЛАРЫНЫН АЙРЫМ ТҮРЛӨРҮН КАТТОО ШАРТЫ ЖАНА ТАРТИБИ

Глоссарий, жалпы суроолор

Жарандык абалдын актылары – адамды айырмалай турган, юридикалык жактан катталган жагдай, адамдын укуктары менен милдеттеринин пайда болушу, өзгөрүшү жана токтотулушу бул жагдайга байланыштуу болот.

Нике – үй-бүлө түзүү максатында, мыйзамда белгиленген тартип боюнча тараптардын эркин жана толук макулдугу менен түзүлгөн эркек менен аялдын тең укуктуу биримдиги, мындан жубайлардын мүлктүк жана жеке мүлктүк эмес мамилелери келип чыгат.

Нике курагы – адамдын никеге туруу укугун алууга жеткен курагы.

Ишеним кат – бир адам тарабынан экинчи адамга берилген, үчүнчү адамдарга көрсөтүлүүчү жазуу жүзүндөгү ишеним укугу.

Нотариалдык жактан күбөлөндүрүлгөн ишеним каттар жана аларга теңдештирилген ишеним каттар – нотариалдык күбөлөндүрүүнү талап кылган бүтүмдөрдү түзүүчү ишеним каттар, мыйзамда каралган башка учурларда, нотариалдык жактан ырасталышы керек.

Диний ырым-жырымдар – дин ынанымдары менен аныкталган аракеттердин жыйындысы, анда дин түшүнүктөрү ишке ашырылат.

Аталыкты аныктоо – эркектин расмий катталбаган никеде төрөлгөн баласынын атасы экендигин өзү моюнга алышын каттоо иштери, ыктыярдуу тартипте же сот тартибинде ишке ашырылат. Эркектин көзүнүн тирүүсүндөгүдөй эле, өлүп калган болсо да, аныкталып катталышы мүмкүн.

1.1. Жарандык абалдын актыларын ишке ашырууга укуктуу органдар туурасында

/Кыргыз Республикасынын «Жарандык абалдын актылары жөнүндө» мыйзамынын 4, 5-статьялары/

- Жарандык абалдын актыларын каттоо райондук, шаардык Жарандык Абалдын Актыларын Жазуу (мындан ары ЖААЖ) бөлүмдөрү менен жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары (Айыл өкмөтү) тарабынан ишке ашырылат. Кыргыз Республикасынын чегинен сырткары жактарда жашаган Кыргыз Республикасынын жарандарынын абалдарынын актыларын каттоо Кыргыз Республикасынын дипломаттык өкүлдүктөрү жана консулдук мекемелери тарабынан ишке ашырылат.
- Райондук, шаардык Жарандык абалдын актыларын жазуу бөлүмдөрү (мындан ары ЖААЖ бөлүмдөрү), республиканын чегинен сырткары жактарда жашаган Кыргыз Республикасынын дипломаттык өкүлдүктөрү жана консулдук мекемелери төмөнкү актыларды катташат: туулгандыгы тууралуу, никеге тургандыгы тууралуу, никеден ажырашкандыгы тууралуу, уул (кыз) асырагандыгы тууралуу, аталыкты аныктоо тууралуу, аты-жөнүн алмаштыруу тууралуу, жарандын өлгөндүгү тууралуу.
- Айыл өкмөтү төмөнкү актыларды катташат: туулгандыгы тууралуу, никеге тургандыгы тууралуу, аталыкты аныктоо тууралуу жана жарандын өлгөндүгү тууралуу.

1.2. Жарандык абалдын актыларын каттоо тууралуу кайра (экинчи жолу) күбөлүктү кантип алуу керек?

Күбөлүктү кайра (экинчи ирет) алганда, күбөлүк биринчи жолу алынган жана жарандык абалдын актыларын жазуунун биринчи нускасы сактала турган, Жарандык Абалдын Актыларын Жазуу (ЖААЖ) бөлүмүнө кайрылуу керек.

Жарандык абалдын актыларын жазуунун биринчи нускасы табылбаса, кайра алынуучу күбөлүк Бишкек ш. ЖААЖ башкаруусунун архиви тарабынан берилет (Дареги: Бишкек ш., Манасчы Сагынбай көч., Эркиндик бульварынын кесилиши (мурунку Дзержинский), тел.: 66 14 82, 62 15 81, 66 14 59).

1.3. Баланын туулгандыгы тууралу күбөлүктү жана никеге тургандыгы тууралу күбөлүктү кайра (экинчи ирет) алууга кимдердин укугу жок?

/КР «Жарандык абалдын актылары жөнүндө» мыйзамдын 9-статьясы/

- Баланын ата-энелик укуктан ажыратылган же ата-энелик укуктары чектелген ата-энелерине (ата-энелеринин бирине) баланын туулгандыгы тууралу күбөлүк кайра (экинчи ирет) берилбейт.
- Никеден ажырашкан же никелери анык эмес деп табылган адамдарга никеге тургандыгы тууралу күбөлүк кайра (экинчи ирет) берилбейт.

Аларга баланын туулгандыгы катталгандыгы тууралу же никеге тургандыгы тууралу акты жазууларынын көчүрмөсү берилет. Жарандык абалдын актылары жөнүндө мыйзамга ылайык: ЖААЖ бөлүмдөрүнө жеке кайрылган адамдарга жарандык абалдын актыларын каттоо бөлүмү тарабынан кайра (экинчи ирет) күбөлүктөр алар кайрылган күнү берилет.

Эсиңиздерде болсун: акт катталган жердеги ЖААЖ бөлүмүнө жеке кайрылуу мүмкүнчүлүгү болбогон учурда, жашаган жердеги ЖААЖ бөлүмү аркылуу жазуу түрүндө сурама жөнөтүү жолу менен кайра (экинчи ирет) күбөлүк алууга болот. Мисалы, эгерде сиз Бишкек ш. аймагында жашасаңыз, бирок туулгандыгы тууралу биринчи күбөлүктү Нарын обласынын Нарын районунан алган болсоңуз, азыр өзүңүз жашаган жердин ЖААЖ бөлүмү аркылуу кат жүзүндө сурама жөнөтүп, кайра (экинчи ирет) күбөлүк алууга укугуңуз бар. Мындан тышкары, нотариалдык жактан күбөлөндүрүлгөн ишеним кат менен да кайра күбөлүк алууга болот.

1.4. Жарандык абалдын актыларын каттоо үчүн мамлекеттик алымды төлөө тартиби жана өлчөмү кандай?

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 1994-жылдын 18-июлундагы № 521 «Мамлекеттик алымдын өлчөмүн аныктоо жөнүндө» токтомуна (2013-жылдын 10-июнундагы № 330

токтомунун өзгөртүүлөрү менен кошумчаларына) ылайык, жарандар төлөөчү акы:

- жарандык абалдын актыларын каттоо тууралуу кайра (экинчи ирет) күбөлүк алууга мамлекеттик алымдын өлчөмү – 10 сом;
- Кыргыз Республикасында жарандык абалдын актыларындагы жазуулардын өзгөрүлгөндүгүнө, кошумчалангандыгына, оңдолгондугуна жана калыбына келтирилгендигине байланыштуу күбөлүктөрдү алууга – 5 сом.

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн алдындагы Мамлекеттик Каттоо кызматынын төрагасы тарабынан Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн алдындагы Мамлекеттик монополияга каршы теске салуу агенттигинин макулдугу боюнча аныкталган акысына тейлөө көрсөтүү бааларынын өлчөмү:

- ЖААЖ органдары жайгашкан жайдан бөлөк жерлерде жеке салтанаттуу салттарды уюштуруу жана өткөрүү - 470 сом;
- өтүнүүчүнүн каалоосу боюнча ЖААЖ бөлүмдөрүндө салтанаттуу салттарды өткөрүү - 234 сом;
- өтүнүүчүнүн каалоосу боюнча Бишкек шаарынын Никеге туруу сарайында салтанаттуу каттоо салтын өткөрүү - 1170 сом.

Мамлекеттик алым банктарга (филиалдарына) жана башка финансылык-кредиттик мекемелерге улуттук валюта менен акчалай төлөнөт, же төлөөчүнүн банктагы эсебинен которулуу жолу менен төлөнөт. Мамлекеттик алымды кабыл алуу бекитилген формадагы дүмүрчөк берүү менен ишке ашырылат.

1.5. ЖААЖ бөлүмдөрү менен айыл өкмөттөрү жарандардан эмне үчүн акча каражаттарын төлөтүшөт?

Жарандардан жарандык абалдын актыларынын герби бар бланктарынын, арыздардын, акт жазуу бланктарынын акысы төлөтүлөт, алардын наркы (тендер боюнча) даярдалышына кеткен чыгымына карата жыл сайын Мамлекеттик каттоо кызматы тарабынан аныкталат.

1.6. Кайсы негиз боюнча жарандык абалдын актыларын каттоого жол берилбейт?

/КР «Жарандык абалдын актылары жөнүндө» мыйзамдын 11-статьясы/

Жарандык абалдын актыларын каттоого төмөнкү учурларда жол берилбейт:

- эгерде мамлекеттик каттоо Кыргыз Республикасынын «Жарандык абалдын актылары жөнүндө» мыйзамына каршы келсе;

- эгерде аталган Мыйзамга ылайык тапшырылган документтер, учурдагы Мыйзамдын же башка укуктук-ченемдик актылардын аларга койгон талабына туура келбесе.

Жарандык абалдын актыларын мамлекеттик каттоого жол берилбеген адамдын (анын өкүлүнүн) талабы боюнча ЖААЖ бөлүмүнүн жетекчиси анын себебин жазуу жүзүндө билдирүүгө милдеттүү.

Көңүл буруңуз: Жарандык абалдын актыларын каттоодон баш тартууга карата, жарандык абалдын актыларын каттоо боюнча иштерди уюштуруу укугу бар, Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн алдындагы Мамлекеттик Каттоо кызматына же сотко даттанып кайрылууга болот.

1.7. Жарандык абалдын актыларын өз убагында каттабоого жоопкерчилик каралганбы?

Жок, жарандык абалдын актыларын өз убагында каттабоого карата жоопкерчиликтин эч кандай түрү каралган эмес. Бирок, жарандык абалдын актыларынын бардык түрүнүн өз убагында катталышы жарандар үчүн укуктук жагынан орчундуу мааниси бар экендигин эстен чыгарбоо керек. Мисалы, баланын туулгандыгы тууралу күбөлүгү болгондо, айрым жеңилдиктерди, жөлөк пулдарды алуу укугуңуз болот. Балдарды бейтапканага, ооруканага, мектепке чейинки мекемелерге, мектепке дайыма тоскоолсуз алып барууга болот. Аялдар мыйзам чегинде социалдык жеңилдиктерди жана жөлөк пулдарды алууга кайрылууга укуктуу, ошондой эле, эгерде баланын атасы материалдык жардам бербесе, баланы

багууга алимент өндүрүүгө кайрылууга акылуу болот жана туулгандыгы тууралу күбөлүк болгондо гана жаран паспорт алууга укуктуу. Никеге тургандыгы тууралу, туулгандыгы тууралу күбөлүктөрү болгондо гана мүлктүк жана мурастык укуктар мамлекет, мыйзам тарабынан коргоого алынат. Жубайлар жалпы мүлкүнүн тагдыры тууралу кабатыр болушпайт. Мындай мисалдардын сансыз көбүн саноого болот.

II. ТУУЛГАНДЫКТЫ КАТТОО

2.1. Баланын төрөлүшүн каттоо үчүн кандай документтер керек жана баланын төрөлүшүн кайдан каттоого болот?

/КР «Жарандык абалдын актылары жөнүндө» мыйзамынын 14-статьясы/

Баланын төрөлүшүн каттоого төмөнкү документтердин өткөрүлүшү талап кылынат:

- бала төрөлгөн медицина мекемеси тарабынан берилген туулгандыгы тууралу маалымдама; эгерде бала медициналык мекемеде төрөлбөсө – дарыгер же КР «Жарандык абалдын актылары жөнүндө» мыйзамынын 7-статьясына ылайык, саламаттыкты сактоонун ыйгарым укуктуу тийиштүү органынын медициналык кызматкери тарабынан берилген туулгандыгы тууралу маалымдама;
- баланын ата-энесинин (биринин) ким экендигин күбөлөндүргөн документтер;
- никеге тургандыгы тууралу күбөлүк (баланын ата-энесинин катталган никеси болсо).

2.2. Баланын ата-энесинин расмий катталган никеси болбосо кандай кылуу керек?

/КР «Жарандык абалдын актылары жөнүндө» мыйзамынын 17-статьясы/

Мындай учурда туулгандыгы тууралу маалымдамадан башка төмөндөгүлөр талап кылынат:

- баланын ата-энесинин биргелешкен арызы жана алардын ким экендигин күбөлөндүргөн документтери;
- эгерде аталыгын аныктоо менен баланын туулгандыгын каттоо бир учурда жүргүзүлүп жаткан болсо - аталыкты аныктоо тууралуу күбөлүк.

2.3. Ишеним кат менен баланын төрөлүшүн каттоого болобу?

/КР «Жарандык абалдын актылары жөнүндө» мыйзамынын 16-статьясы/

Ооба, болот. Эгерде ата-энеси туулгандыгы тууралуу өздөрү билдире албаса, туулгандыгы тууралуу маалымдама менен нике күбөлүгүнөн тышкары, ата-энесинен (алардын биринен) нотариалдык жактан күбөлөндүрүлгөн ишеним кат менен бирге ишеним катта аталган адамдын ким экендигин аныктоочу документтин болушу талап кылынат.

2.4. Мен башка мамлекеттин жараны менен расмий катталган никеде турам, бирок биздин балабыздын Кыргызстандын жараны болушун каалайм. Бул үчүн эмне кылышым керек?

/КР «Жарандык абалдын актылары жөнүндө» мыйзамынын 14-статьясы/

Эгерде баланын ата-энеси ар кайсы мамлекеттин жараны болушса, алардын бири бала төрөлгөн учурда Кыргыз Республикасынын жараны, экинчиси чет өлкөлүк жаран болгон учурда – төрөлгөн баланы Кыргыз Республикасынын жараны деп тапкандыктары тууралуу ата-энесинин нотариалдык жактан күбөлөндүрүлгөн макулдугу да тапшырылышы зарыл.

2.5. Эгерде баланын туулгандыгы тууралуу маалымдамасы болбосо кандай кылуу керек?

/КР «Жарандык абалдын актылары жөнүндө» мыйзамынын 14-статьясы/

Баланын туулгандыгы тууралуу маалымдамасы жок болсо, бул аялдын баланы төрөгөндүгүн аныктоо тууралуу арыз менен

райондук сотко кайрылуу керек. Соттун чечими күчүнө киргенден кийин туулгандыгы тууралу күбөлүктү алуу үчүн кайра ЖААЖ бөлүмүнө кайрылуу керек.

Соттун чечиминде анын мыйзамдык күчүнө киргендиги көрсөтүлүшү керек.

2.6. Баланын туулгандыгы тууралу арыз менен ким жана качан кайрылса болот?

/КР «Жарандык абалдын актылары жөнүндө» мыйзамынын 16-статьясы/

Ата-энеси (алардын бири) баланын туулгандыгы тууралу, бала туулган күндөн бир айдан ашырбастан, ЖААЖ бөлүмүнө, айыл өкмөтүнө же республиканын аймагынан сырткары жактарда болушса, Кыргыз Республикасынын дипломаттык өкүлдүгүнө жана консулдук мекемесине кайрылуулары керек.

Эгерде, баланын ата-энесинин баланын туулгандыгы тууралу жеке билдирүү мүмкүнчүлүктөрү болбосо, анда мындай арыз ата-энесинин туугандарынын бири же ата-энесинин (алардын биринин) тапшырган адамы тарабынан, же төрөгөндө энеси жаткан, же баласы жаткан медициналык же башка уюмдун кызматкери тарабынан берилиши мүмкүн.

Баланын туулгандыгы тууралу арыз менен бирге бул бөлүмдүн 2.1-2.5-пункттарында саналган документтер кошо тапшырылышы керек.

2.7. Биз расмий катталбаган нике менен жашайбыз, эки балабыз бар: бири 4тө, экинчиси 2де, эмдигиче балдарыбызга туулгандыгы тууралу күбөлүк ала элекпиз, күбөлүк алуу үчүн кайда кайрылсам болот?

/КР «Жарандык абалдын актылары жөнүндө» мыйзамынын 17-статьясы/

Эгерде, балдардын туулгандыгы тууралу маалымдамаңар болсо, балдардын атасы менен бирге өзүңөр жашаган жердеги ЖААЖ бөлүмүнө кайрылышыңар керек. Жаныңарда паспортуңар болсун. Эгерде медициналык маалымдама жок

болсо, анда силерге баланын туулгандыгынын ырастыгын аныктоо үчүн райондук сотко кайрылууга туура келет.

2.8. Баланын аты-жөнүн кантип коюуга болот?

/КР «Жарандык абалдын актылары жөнүндө» мыйзамынын 18-статьясы/

Төрөлүүнү каттоодо баланын фамилиясы ата-энесинин фамилиясы боюнча жазылат. Экөөнүн фамилиялары бирдей эмес болсо, ата-энелеринин макулдугу боюнча атасынын же энесинин фамилиясы берилет. Баланын аты да ата-энесинин макулдугу боюнча жазылат. Баланын фамилиясы улуттук салт боюнча жазылбаса, анда ата ысымына (отчество) атасынын аты берилет.

Баланын атасы менен никеде турбаган эненин каалоосу боюнча, баланын атасы тууралу маалымат туулгандыгы тууралу акты жазуусуна киргизилбесе, анда баланын ата ысымы энесинин айтымы боюнча жазылат.

Ата-эненин каалоосу боюнча балдардын фамилиясы атасынын же чоң атасынын аты боюнча, же кыргыздардын улуттук салтын сактоо менен жазылат.

Башка улуттардын аты жана фамилиялары да өздөрүнүн каалоолору боюнча өз салттарына ылайык жазылышы мүмкүн.

2.9. Кыргыз Республикасынын аймагында төрөлгөн жарандыгы жок чет өлкөлүк жарандын баласын каттоо тартиби кандай?

/КР «Жарандык абалдын актылары жөнүндө» мыйзамынын 7-статьясы/

Эгерде Кыргыз Республикасынын аймагында жашаган чет өлкөлүк жаран же жарандыгы жок адам биздин өлкөнүн аймагында бала төрөсө – анын катталышы ата-энесинин ким экендигин аныктаган документтери, Кыргыз Республикасынын аймагында жашаганга уруксаты, же туруу укугу боюнча жалпы негизде жүргүзүлөт.

Чет мамлекеттердин укуктуу органдары тарабынан берилген жана жарандык абалдын актыларын мамлекеттик кат-

тоодон өткөрүү үчүн тапшырылган документтер мыйзамга ылайыкташтырылып (мыйзам тартибинде аныкталып күчүнө киргизилген эл аралык келишимдерде башкача каралбаган болсо), Кыргыз Республикасынын мамлекеттик жана расмий тилине которулган болушу керек. Жогоруда аталган документтерди которгон котормочунун колу нотариалдык жактан күбөлөндүрүлгөн болушу зарыл.

III. НИКЕГЕ ТУРУУНУ КАТТОО

3.1. Никени каттоо тартиби кандай жана кайсы документтер керек?

/КР «Жарандык абалдын актылары жөнүндө» мыйзамынын 26-статьясы/

Никеге турууну каттоо үчүн никеге турмакчы болгон адамдар биргелешип арыз бериши керек.

Эгерде никеге туруучулардын биринин биргелешип арыз берүүгө келүү мүмкүнчүлүгү болбосо, өзүнчө арыз жазууга да болот. Мындай арызда коюлган кол нотариалдык жактан күбөлөндүрүлүшү керек.

Никеге туруу арызы менен бирге төмөнкүлөрдүн болушу зарыл:

- никеге туруучулардын кимдигин аныктаган документтер;
- эгерде адам мурда никеге турган болсо, мурдагы никенин токтотулганын ырастаган документ;
- никеге туруучу адамдын (адамдардын) жашы жете элек болсо, нике курагы азайтылгандыгы тууралуу чечим.

3.2. Кайсы учурларда никеге турууга жол берилбейт?

/КР Үй-бүлө Кодексинин 15-статьясы/

/КР «Жарандык абалдын актылары жөнүндө» мыйзамынын 27-статьясы/

Төмөндөгүлөр никеге тургузулбайт:

- никеге турмакчы болгондор же алардын бири башка никеде турса;

- жакын туугандар, улуу кичүү муундагы өз туугандар болсо (ата-энелер менен балдары, чоң ата-чоң энелери менен неберелери), бир тууган (бир ата же бир энеден туулган) агани менен эже-карындаштар болсо;
- асыроочулар менен асырануучулар болсо;
- адамдар же алардын бири сот тарабынан акыл-эс табы айнуунун натыйжасында жөндөмсүз деп табылса.

Эсиңизде болсун: Никеге турууга тоскоол болуучу жагдайды ырастоочу далили болсо, ЖААЖ органынын жетекчиси никеге турууга жол бербешти мүмкүн.

Никеге турууга жол бербөөгө никеге турмакчы болгон адамдар (же алардын бири) сот тартибинде даттанууга укуктуу.

3.3. Нике курагын азайтууга болобу, канчага азайтууга болот?

Биздин өлкөнүн Үй-бүлө Кодексинин 14-статьясы боюнча нике курагы он сегиз жаш. Жүйөөлүү себеп болгондо эркектерге да, кыздарга да нике курагы бир жашка, андан ашык эмес азайтылышы мүмкүн. Нике курагын азайтуу маселеси, никеге турмакчы болгон адамдардын жашаган жериндеги жергиликтүү өз алдынча башкаруунун аткаруучу органдары тарабынан, балдарды коргоо жааты боюнча укуктуу мамлекеттик органдын комиссиялык бүтүмүнүн негизинде чечилет.

3.4. Ишеним каты боюнча никени каттатууга болобу?

/КР «Жарандык абалдын актылары жөнүндө» мыйзамынын 27-статьясы/

Жок, болбойт: никеге турууну мамлекеттик каттоо никеге тура турган адамдар өздөрү болгондо гана жүргүзөт.

Никеге турмакчы болгон адамдар (же алардын бири) катуу оорунун айынан же башка жүйөөлүү себептер боюнча никени каттоого келе албаса, никени каттоо үйдө, медициналык же башка мекемелерде никеге турмакчы болгон адамдардын катышуусу менен жүргүзүлөт.

3.5. Эркиндигинен ажыратылган жерлерде никеге турууну каттоого болобу?

/КР «Жарандык абалдын актылары жөнүндө» мыйзамынын 27-статьясы/

Ооба болот: тийиштүү документтери болгондо, ЖААЖ бөлүмүнүн жетекчисинин макулдугу боюнча, камактагы же эркиндигинен ажыратылып, жазасын өтөп жаткан адамдар менен никеге турууну каттоо, тийиштүү мекеменин башчысы аныктаган жайда жүргүзүлөт.

Никеге туруу никеге турууну каалаган эркек менен аял ар кайсы түзөтүү колонияларында эркиндигинен ажыратылуу жазасын тартып жаткан болсо да катталышы мүмкүн. Нике катталуучу жер ЖААЖ бөлүмүнүн жетекчилери менен тийиштүү мекемелердин башчыларынын макулдугу боюнча аныкталат.

3.6. Дин жолу менен кыйылса нике болуп саналабы?

/КР «Жарандык абалдын актылары жөнүндө» мыйзамынын 3-статьясы/

Дин жолу менен кыйылган нике расмий нике болуп саналбайт. Конституциянын 36-статьясына ылайык, нике мамлекет тарабынан катталат; КР Үй-бүлө Кодексинин 1-статьясы боюнча, жарандык абалдын актыларын мамлекеттик каттоого укуктуу мамлекеттик органдарда жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарында катталган нике анык деп табылат.

Үй-бүлө жана нике маселелерине тиешелүү диний салттардын укуктук мааниси болбойт.

Жарандык абалдын актыларын жазуу органдары түзүлгөнгө же калыбына келтирилгенге чейинки дин жолдору менен ишке ашырылган жарандык абалдын бардык актылары (анын ичинде никеге туруу да), ошол кездеги мыйзам ченемдерге ылайык, ЖААЖ органдарында аткарылган жарандык абалдын бардык актыларына теңештирилет жана кийин кайра мамлекеттик каттоодон өткөрүүнү талап кылбайт.

IV. НИКЕДЕН АЖЫРАШУУНУ КАТТОО

4.1. Никеден ажырашууну каттоо тартиби жана негиздери кандай?

/КР Үй-бүлө Кодексинин 19, 20-статьялары, КР «Жарандык абалдын актылары жөнүндө» мыйзамынын 33-статьясы/

Жашы жете элек жалпы балдары жана бири бирине мүлктүк жана башка нааразылыктары жок жубайлардын өз ара ыктыярдуу ажырашуусу ЖААЖ органдарында катталат.

Никеден ажырашуу жана ажырашкандыгы тууралу күбөлүк берүү жубайлардын никеден ажырашуу жөнүндө биргелешкен арызы берилгенден бир ай өткөндөн кийин ишке ашырылат.

Никеден ажырашууну каттоого төмөнкү себептер негиз болот:

- жубайлардын никеден ажырашуу жөнүндө биргелешкен арызы;

- жубайлардын бири тарабынан никеден ажырашуу жөнүндө берилген арыз жана экинчи жубайдын сот тарабынан дайынсыз деп табылгандыгы, сот тарабынан жөндөмсүз деп табылгандыгы, же кылмыш кылгандыгы үчүн үч жылдан ашык эркинен ажыратылгандыгы тууралу соттун чечиминин (өкүмүнүн) күчүнө кириши;

- никеден ажырашкандыгы тууралу мыйзамдуу күчүнө кирген соттун чечими.

4.2. Биз никелешип 25 жыл чогуу жашадык, балдарыбыз чоңоюп, өзүлөрү да үй-бүлөлүү болушту. Бирок мындан ары чогуу жашоого мүмкүн болбой калды. Биз кантип никебизди бузабыз?

/КР Үй-бүлө Кодексинин 20-статьясы, КР «Жарандык абалдын актылары жөнүндө» мыйзамынын 34, 35-статьялары/

Эгерде жубайлар ыктыярдуу ажырашууга макул болушса, жашы жете элек жалпы балдары жана бири бирине мүлктүк жана башка нааразылыктары болбосо, никеден ажырашуу жашаган жерлериндеги ЖААЖ бөлүмдөрүндө жүргүзүлөт. Бул үчүн никеден ажырашуу тууралу биргелешкен арыздын берилиши жетиштүү.

Эгерде жубайлардын биринин биргелешкен арызды берүү үчүн ЖААЖ бөлүмүнө келүү мүмкүнчүлүгү болбосо, алар никеден ажырашуу тууралу өз алдынча арыздарды берсе да болот. Мындай арыздарга коюлган кол нотариалдык жактан күбөлөндүрүлүшү керек. Никеден ажырашуу жубайлардын экөөнүн тең, же биринин катышуусу менен, арыз берилгенден бир ай өткөндөн кийин жүргүзүлөт.

4.3. ЖААЖ бөлүмүндө никеден ажырашууну каттоо жубайлардын биринин арызы боюнча ишке ашырылышы мүмкүнбү?

/КР Үй-бүлө Кодексинин 20, 21-статьялары, КР «Жарандык абалдын актылары жөнүндө» мыйзамынын 36-статьясы/

Ооба, мүмкүн, эгерде экинчи жубай:

- сот тарабынан дайынсыз деп табылса;
- сот тарабынан жөндөмсүз деп табылса;
- кылмыш кылгандыгы үчүн үч жылдан ашык эркинен ажыратылса.

ЖААЖ бөлүмүнө никеден ажырашуу тууралу арыз менен бирге төмөнкүлөр кошо тапшырылышы керек:

- экинчи жубайдын дайынсыз деп табылгандыгы, же жөндөмсүз деп табылгандыгы тууралу соттун чечими, же экинчи жубайдын кылган кылмышы үчүн үч жылдан ашык эркинен ажыратылгандыгы тууралу соттун өкүмү;
- арыз берүүчүнүн кимдигин аныктаган документ.

Жубайлардын бири тарабынан берилген арыз боюнча никеден ажырашууну каттоо өзүнүн катышуусу менен, арыз берилгенден бир ай өткөндөн кийин ишке ашырылат.

Кошумчалап түшүндүрүүчү жагдай: жубайлардын жалпы мүлктү бөлүштүрүү талаштары, багууга муктаж эмгекке жөндөмсүз жубайга каражат бөлүү маселеси, ошондой эле жубайлардын бири жөндөмсүз деп табылганда же кылмыш кылып, үч жылдан ашык эркинен ажыратылганда боло турган, балдар тууралу талаштары, ЖААЖ органдарында никеден ажырашуу катталгандыгына карабастан, сот тартибинде каралат.

4.4. Менде никеден ажырашкандыгым тууралу соттун чечими бар, никеден ажырашуу тууралу күбөлүктү алышым керекпи?

/КР Үй-бүлө Кодексинин 26-статьясына ылайык: жубайлар никеден ажырашкандыгы тууралу күбөлүктү алганга чейин жаңы никеге турууга укуксуз болушат/.

Никеден ажырашкандыгы тууралу күбөлүк никеден ажырашкан ар бир адамга берилет /КР «Жарандык абалдын актылары жөнүндө» мыйзамынын 40-статьясы/.

Ооба, никеден ажырашуу тууралу соттун чечими милдеттүү түрдө катталышы керек жана сиз ЖААЖ бөлүмүнөн никеден ажырашуу тууралу күбөлүктү алышыңыз керек.

Эсиңизде болсун: соттун чечими мыйзамдуу күчүнө кириши керек жана бул тууралу чечимдин өзүндө көрсөтүлүшү керек.

4.5. Никеден ажырашууну каттоо үчүн мен ишеним катты кимге бере алам?

/КР «Жарандык абалдын актылары жөнүндө» мыйзамынын 35-статьясы/

Ишеним кат боюнча никеден ажырашуу мүмкүн эмес. Сиз никеден ажырашууну каттоо тууралу жазуу жүзүндөгү арызды башка адамдан берип жибере аласыз. Ишеним кат нотариалдык жактан күбөлөндүрүлүшү керек.

Бирок никеден ажырашуу жубайлардын экөөнүн же бирөөнүн катышуусу менен ишке ашырыла тургандыгын билишиңиз керек.

Муну менен бирге, КР «Жарандык абалдын актылары жөнүндө» мыйзамынын 37-статьясынын 3-пунктуна ылайык, соттун чечиминин негизинде никеден ажырашууну каттоодо, жарандык абалдын актыларын жазуу органдары, мамлекеттик же жеке нотариус менен күбөлөндүрүлгөн ишеним каттын негизинде, никеден ажырашууга жол бериши мүмкүн жана анын негизинде никеден ажырашуу тууралу акт жазуусу жүргүзүлөт.

4.6. Мен никеден ажырашканда фамилиямды өзгөртүшүм керекпи?

/КР «Жарандык абалдын актылары жөнүндө» мыйзамынын 38-статьясы/

Никеден ажырашканда фамилияңызды өзгөртөсүзбү же жокпу, ал өз каалооңузга жараша болот.

Никеге турганда фамилиясын өзгөрткөн жубай, ажырашкандан кийин алынган фамилияны ошо бойдон калтырса болот, же өз каалоосу боюнча никеден ажырашуу катталганда никеге чейинки фамилиясы кайра берилет.

V. АТАЛЫКТЫ АНЫКТООНУ КАТТОО

5.1. Аталыкты аныктоону каттоо үчүн кайсы органга кайрылуу керек?

/КР «Жарандык абалдын актылары жөнүндө» мыйзамынын 4, 5, 41-статьялары/

Аталыкты аныктоону каттоо ЖААЖ бөлүмдөрүндө, же бала төрөлгөндө никеде турбаган баланын атасынын же энесинин жашаган жериндеги, баланын төрөлгөндүгү катталган жердеги, же аталыгы аныкталгандыгы же аталыгын моюнга алгандыгы аныкталгандыгы тууралу соттун чечими чыккан учурларда - соттун чечими чыккан жердеги жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарында (Айыл өкмөттөрүндө) жүргүзүлөт.

Кыргыз Республикасынын аймагынан сырткары жерлерде ата-

лыкты аныктоону каттоо укуктары Кыргыз Республикасынын дипломаттык өкүлдүктөрүнө жана консулдук мекемелерине да берилген.

5.2. Мен расмий никеде эмесмин, жакында төрөдүм, ошондуктан билгим келет, өз (биологиялык) атасын уулунун туулгандыгы тууралу күбөлүгүнө атасы катары жаздыруунун кандай тартиби бар?

/КР «Жарандык абалдын актылары жөнүндө» мыйзамынын 50, 52-статьялары/

Эгерде эркек ыктыярдуу түрдө өз баласынын атасы экендигин мойнуна алса, анда ЖААЖ бөлүмүнө, же жашаган жериңердеги айыл өкмөтүнө аталыкты аныктоо тууралу биргелешкен арызды киргизишиңер керек. Аталыкты аныктоо тууралуу биргелешкен арыз баланын төрөлгөндүгүн каттоодо, ошондой эле баланын төрөлгөндүгү катталгандан кийин деле (мисалы, туулгандыгы тууралу күбөлүк алынгандан кийин деле) берилсе болот.

Эгерде эркек аталыгын ыктыярдуу түрдө моюнга албаса, сиз аталыкты аныктоо тууралу сотко арыз жазып кайрылууга укугуңуз бар.

Эгерде баланын өз (биологиялык) атасы каза болгон болсо, сиз анын ата экендигин аныктоо тууралу сотко арыз жазып кайрылууга укуктуусуз.

Соттун чечими күчүнө киргенден кийин, сиз ЖААЖ бөлүмүнө аталыкты аныктоо тууралу күбөлүктү алууга кайрылууга укуктуусуз.

5.3. Расмий катталган нике болбогондо, атасынын арызы боюнча кайсы учурларда аталыкты аныктоону каттоого болот?

/КР «Жарандык абалдын актылары жөнүндө» мыйзамынын 35-статьясы/

Баланын энеси менен никеде турбаган атанын арызы боюнча бала төрөлгөндө аталыкты аныктоону каттоо төмөнкү учурларда жүргүзүлөт:

- энеси өлүп калганда;
- энеси жөндөмсүз деп табылганда;
- энесинин жүргөн жери белгисиз болгондо;
- балдарды коргоого укуктуу мамлекеттик органдын макулдугу менен энеси энелик укугунан ажыратылганда, мындай себептер болбогондо – соттун чечими боюнча.

Мындай арыз менен бирге төмөнкүлөр кошо тапшырылат:

- энесинин өлүмү тууралу күбөлүк;
- соттун энесин жөндөмсүз деп тапкандыгы тууралу же энелик укугунан ажыратылгандыгы тууралу чечими;
- же энесин дайынсыз деп тапкандыгы тууралу соттун чечими;
- же энесинин акыркы жашаган жериндеги ички иштер органы тарабынан берилген, анын жашаган жерин аныктоо мүмкүн эместиги тууралу документ.

Жашы жете элек балага карата аталыкты аныктоо тууралу атасынын арызы менен бирге үй-бүлөнү жана балдарды коргоо боюнча жергиликтүү бөлүм тарабынан берилген, бул органдын аталыкты аныктоого макулдугун билдирген документ кошо тапшырылышы керек.

5.4. Мен 19 жаштамын. Менин өз атам мага ата экендигин аныктагысы келет. Бул мүмкүнбү жана анын тартиби кандай?

/КР «Жарандык абалдын актылары жөнүндө» мыйзамынын 54-статьясы/

Ооба, мүмкүн. Эгерде сиз 19 жашта болсоңуз, аталыкты аныктоону каттоо сиздин жазуу жүзүндөгү макулдугуңуз боюнча жүргүзүлөт. Сиздин макулдугуңуз өз алдынча арызда көрсөтүлүшү мүмкүн. Же силер атаңар менен энеңердин биргелешкен арызына же атаңардын арызына кол коюшуңар керек.

VI. АТТЫ ӨЗГӨРТҮҮНҮ КАТТОО

6.1. Менин уулум 12 жашта, күйөөбүз экөөбүз анын атын жана фамилиясын өзгөртөлү деп чечтик. Биз кайда кайрылышыбыз керек?

/КР Үй-бүлө Кодексинин 64-статьясы, КР «Жарандык абалдын актылары жөнүндө» мыйзамынын 60-статьясы/

Сиз күйөөңүз менен жашаган жериңердеги, же сиздин атын, фамилиясын же ата ысымын өзгөртө турган уулуңуз жашаган жердеги ЖААЖ бөлүмүнө кайрылыңыз.

ЭСИҢЕРДЕ БОЛСУН: он жашка чыккан баланын атын, фамилиясын же ата ысымын өзгөртүү, анын жазуу жүзүндөгү макулдугу боюнча гана ишке ашырылат.

6.2. Эки жыл мурда мен күйөөм менен ажыраштым. Бул никеден уулум бар, ал азыр 5 жашта. Мен аны өз фамилияма которткум келет. Буга менин укугум барбы?

/КР Үй-бүлө Кодексинин 64-статьясы, КР «Жарандык абалдын актылары жөнүндө» мыйзамынын 60-статьясы/

Ооба, Сиз уулуңузга мурда берилген фамилияны өз фамилияңызга котортууга укуктуусуз. Бул үчүн райондук ЖААЖ бөлүмүнө, райондук үй-бүлө жана балдарды колдоо бөлүмүнө кайрылып, бул маселени, баланын кызыкчылыгына жараша жана баланын атасынын пикирин эске алуу менен чечип беришет. Бирок төмөнкү учурларда экинчи ата-эненин пикирин эске алуу милдеттүү эмес: эгерде анын жүргөн жери белгисиз болсо; ата-энелик укуктан ажыратылган болсо; ал жөндүмсүз деп табылган болсо, ошондой эле жүйөөлүү себепсиз баласын багып, тарбия берүүдөн качып жүрсө.

6.3. Мен 16 жаштамын, паспорт алышым керек, бирок туулгандыгы тууралу күбөлүк боюнча менин фамилиям кыргызча «Насыр кызы М...» деп жазылган, мен паспортту Насырова деген фамилия менен алгым келет. Бул үчүн эмне кылышым керек?

/КР «Жарандык абалдын актылары жөнүндө» мыйзамынын 60, 61, 62-статьялары/

Эгерде сиз 16 жашка толсоңуз, фамилия, ат, ата ысымы кире турган өз аты-жөнүңүздү өзгөртүүгө укугуңуз бар. Бул үчүн жашаган жериңиздеги, же сиздин төрөлүү катталган жердеги ЖААЖ бөлүмүнө жазуу жүзүндө арыз менен кайрылыңыз.

Арыз менен бирге сиздин туулгандыгы тууралу күбөлүгүңүз жана ата-энеңиздин кимдигин аныктаган документтеринин көчүрмөлөрү кошо тапшырылышы керек.

ЭСИҢЕРДЕ БОЛСУН: Аты-жөндү өзгөртүү тууралу арыз ЖААЖ бөлүмүндө арыз берилгенден тартып бир айлык мөөнөттө каралат.

Жүйөөлүү себептер болгондо (өзгөртүүлөр киргизиле турган жарандык абалдын актыларын жазуу көчүрмөлөрүн жана башкаларды албай калганда) аты-жөндү өзгөртүү тууралу арызды кароо мөөнөтү ЖААЖ бөлүмүнүн жетекчиси тарабынан эки айдан ашык эмес мөөнөткө узартылышы мүмкүн.

Аты-жөнүн өзгөртүү күбөлүгүнүн негизинде, сизге туулгандыгы тууралу жаңы күбөлүк берилет.

6.4. Менин күйөөм өз фамилиясын өзгөрттү, мындай болгондо биз жашы жете элек балдарыбыздын да фамилияларын өзгөртүп, туулгандыгы тууралу күбөлүктөрүн жаңы алышыбыз керекпи?

КР «Жарандык абалдын актылары жөнүндө» мыйзамынын 65-статьясынын 3-пунктуна ылайык: ата-энесинин бири фамилиясын өзгөрткөндө алардын он алты жашка чыга элек баласынын фамилиясы да ата-энесинин макулдугу боюнча өзгөртүлүшү мүмкүн. Бул, силер (ата-энелер) баланын туулгандыгы тууралу жаңы күбөлүк алууга укугуңар бар

экендигин билдирет, бирок бул милдеттүү эмес. Ал чечимди өзүнөр кабыл алышыңар керек. Бирок, иш жүзүндө, силердин балдарыңар качан да болсо туулгандыгын аныктай алат, анткени силердин колуңарда атасынын фамилиясы өзгөртүлгөндүгү тууралу күбөлүгүңөр болот, анда жаңы да, эски да фамилиясы көрсөтүлгөн. Кандай болгондо да, ЖААЖ бөлүмүндө сактала турган, силердин балдарыңардын туулгандыгы тууралу акты жазууларында, ата-энелери тууралу маалыматтар да өзгөртүлөт. Андыктан, каалаган учурда, силер же балдарыңар 16 жашка толгондон кийин туулгандыгы тууралу жаңы күбөлүктү ала аласыңар.

VII. ӨЛҮМДҮ МАМЛЕКЕТТИК КАТТОО

7.1. Жарандын өлүмүн каттоо үчүн кандай документтер талап кылынат?

/КР «Жарандык абалдын актылары жөнүндө» мыйзамынын 66-статьясы/

Өлүмдү каттоого негиз болуучу документтер:

- укуктуу медициналык уюмдар тарабынан берилген өлгөндүгү тууралу аныкталган формадагы документ;
- кайрылгандын ким экендигин аныктоочу документ;
- өлүм тууралу медициналык маалымдама болбосо, өлүм болгондугун аныктоо, же адамды өлдү деп жарыялоо тууралу арыз менен сотко кайрылуу зарыл, соттун чечими күчүнө киргенден кийин ЖААЖ бөлүмүнө же айыл өкмөтүнө кайрылып өлгөндүгү тууралу күбөлүктү алуу керек.

Мындан тышкары, каттоого негиз болуучу документ:

- социалдык, улуттук жана башка белгилери боюнча саясий жана диний ынанымдары үчүн жазага тартылуунун натыйжасында жабыр тартып, кийин акталган жарандардын укуктары жана кепилдиктери тууралу мыйзамдын негизинде негизсиз жазага тартылып, кийин акталган адамдардын өлгөндүгү тууралу укуктуу органдар тарабынан берилген документ.

7.2. Өлүмдү каттоо кайда жүргүзүлөт?

/КР «Жарандык абалдын актылары жөнүндө» мыйзамынын 67-статьясы/

Өлүмдү каттоо өлгөн адамдын акыркы жашаган жери же өлгөн жери боюнча ЖААЖ бөлүмдөрүндө (же айыл өкмөтүндө же Кыргыз Республикасынын чегинен сырткары жактарда Кыргыз Республикасынын дипломаттык өкүлдүктөрү менен консулдук мекемелеринде) жүргүзүлөт. Эгерде ажал кемеде, поездде, учакта же башка унаа каражаттарында баратканда жетсе, өлүмдү каттоо өлгөн адамдын сөөгү унаа каражатынан түшүрүлгөн жерде жайгашкан ЖААЖ бөлүмү тарабынан жүргүзүлүшү мүмкүн.

Эгерде ажал экспедицияда, илимий станцияларда же жарандык абалдын актыларын жазуу органдары жок жерлерде жетсе, өлүмдү мамлекеттик каттоо, өлүм болгон жерге жакын жайгашкан жарандык абалдын актыларын жазуу органдарында жүргүзүлүшү мүмкүн.

7.3. Өлгөндүгү тууралу билдирүү кимден кабыл алынат?

/КР «Жарандык абалдын актылары жөнүндө» мыйзамынын 68-статьясы/

Өлүм тууралу жарандык абалдын актыларын жазуу органдарына жазуу жүзүндө билдирүүгө төмөнкүлөр укуктуу:

- өлгөн адамдын жубайы, башка үй-бүлө мүчөлөрү, ошондой эле өлгөн учурда болгон же өлгөнү туурасында башка жол менен кабардар болгон бардык адамдар;
- медициналык уюм же калкты социалдык жактан коргоо мекемелери - эгерде ажал адам ушул уюмдарда же мекемелерде болгондо жетсе;
- жазаны аткартуучу мекеме, эгерде жазага тартылган адам эркиндигинен ажыратылып жаза тартып жүргөн жеринде каза болсо;
- ички иштер органдары - эгерде жазага тартылган адамдын өлүмү жазанын бөтөнчө чарасын (өлүм жазасын) ишке ашыруунун натыйжасында болсо;

- тергөө же иликтөө органы – өлгөн адамдын кимдиги аныкталбаган учурда адамдын өлүмүнө, өлүм болгондугуна байланыштуу тергөө жүргүзүлгөндө;

- аскер бөлүгүнүн командири – эгерде адам аскер кызматын өтөп жүргөндө каза болсо.

Өлүм тууралуу билдирүү өлүм болгондон кийин же өлгөндүн сөөгү табылган күндөн кийин 3 күндөн кечиктирилбестен берилиши керек.

VIII. КР ЖАРАНЫНЫН ПАСПОРТ (ID-КАРТА) АЛУУ ТАРТИБИ

Глоссарий, жалпы суроолор

Инструкция - «Документтерди кабыл алуу, толтуруу, берүү, эсепке алуу, паспортту даярдоо жана Кыргыз Республикасынын жаранынын жалпы жарандык паспортун жекелештирүү тартиби жөнүндө көрсөтмө» (Кыргыз Республикасынын 2011-жылдын 20-июнундагы № 332 токтому менен бекитилген).

Кыргыз Республикасынын жаранынын паспорту (ID-карт, Паспорт) – инсанды күбөлөндүргөн жана Кыргыз Республикасынын жарандыгын аныктаган негизги документ болуп саналат. Он алты жашка толгондо берилет жана Кыргыз Республикасынын аймагынын ичинде колдонууга белгиленген.

Кыргыз Республикасынын жаранынын жалпы жарандык паспорту (чет өлкөлүк паспорт) - Кыргыз Республикасынан чыгуу жана Кыргыз Республикасына кирүү укугун берүүчү жана Кыргыз Республикасынын чегинде да, андан сырткары жүргөндө да жарандын кимдигин күбөлөндүрө турган документ.

Жалпы жарандык паспорт Кыргыз Республикасынын жаранына жаш курагына карабастан берилет.

Дал келтирүү (идентификациялык) номери – 14 белгиден турган жеке номер, ал Социалдык фонд тарабынан камсыздандырылган адамга берилет жана өмүр бою бул адамга тиешелүү болот.

Социалдык коргоо күбөлүгү - камсыздандырылган адамга берилүүчү, бул адамдын Социалдык фонд органдарында катталгандыгын билдирүүчү документ.

Калкты каттоо боюнча укуктуу мамлекеттик орган – Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн алдындагы Мамлекеттик каттоо кызматынын алдындагы Калкты каттоо департаменти (мындан аркы текстте – Калкты каттоо департаменти).

№1 форма боюнча арыз – калкты каттоо боюнча мамлекеттик укуктуу орган тарабынан берилген атайын бланк, ал паспорт алуу үчүн документтерди өткөрүүдө толтурулат.

Паспортту алуу (алмаштыруу) арызы (Анкета-арыз) – паспортту алуу үчүн тийиштүү документтер кабыл алынгандан кийин калкты каттоо боюнча мамлекеттик укуктуу органдын кызматчысы бере турган атайын бланк.

Чет өлкөдөгү Кыргыз Республикасынын дипломаттык өкүлдүгү (Өкүлдүк) – турган мамлекетинде Кыргыз Республикасынын өкүлдүгүн билдирген Кыргыз Республикасынын сырткы байланыштарын жүргүзүүчү мамлекеттик орган. Жайгашкан мамлекетте өзүнчө консулдук мекеме болбосо, анын милдетин Өкүлдүктүн консулдук бөлүмү аткарат.

Чет өлкөдөгү Кыргыз Республикасынын Консулдук мекемеси (Консулдук) – Кыргыз Республикасынын консулдук милдеттерин ишке ашыруучу мамлекеттик орган. Консулдук милдеттердин бири болуп Кыргыз Республикасынын жарандарын тейлөө, алардын кыйынчылыктарын мыйзам чегинде чечүү жана документтерин (паспортторун, нотариалдык документтерин, маалымдама ж.б.) толтуруп бүтүрүү эсептелет.

Мыйзамдуу өкүлдүктөр - ата-энелер, асыроочулар, камкорлор, көздөөчүлөр (попечителдер), ошондой эле карамагында багып күтүүгө муктаж адамдары бар уюмдардын, адамдардын өкүлдөрү.

Мамлекеттик алым – атайын бир иштерди аткаргандыктары жана укуктук мааниси бар документтерди бергендиктери үчүн тийиштүү мамлекеттик органдар тарабынан алынуучу акчалай жыйым.

КР ЖАРАНЫНЫН ПАСПОРТ (ID-КАРТ) АЛУУ ТАРТИБИ

8.1. Паспорт (ID-карт) жана чет өлкөлүк паспорт алуу үчүн Кыргыз Республикасынын жарандары кайда кайрылуулары керек?

Инструкциянын 5-п. (гlossарийди к.)

КР жаранынын паспорттун жана жалпы жарандык паспортту алуу үчүн Кыргыз Республикасынын жарандары калкты каттоо боюнча мамлекеттик укуктуу органдын аймактык бөлүмүнө кайрылса болот.

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн алдындагы Мамлекеттик каттоо кызматынын алдындагы Калкты каттоо департаментинин жайгашкан дареги: Бишкек ш., Киев көч., 58 (Советскийдин кесилиши), тел. 0 312 66 61 20. Департаменттин адистеринен сиздин жашаган жердеги бөлүмдүн жайгашкан жерин тактап алсаңыз болот.

8.2. Кыргыз Республикасынын жаранынын паспорттун алуу үчүн талап кылынган документтердин тизмеси:

Инструкциянын 8-п. (гlossарийди к.)

- № 1 формасы боюнча арыз;
- паспортту алууга (алмаштырууга) арыз (мындан ары - анкета-арыз);
- 2 (эки) түстүү сүрөт, бети ак түстүн үстүнө даана тартылган болуу керек, кагазы жалтырак, чоңдугу 4x6 см;

- анкета-арыздын бланкынын акысы төлөнгөндүгү тууралуу дүмүрчөк;
- паспортту даярдоо үчүн акысы төлөнгөндүгү тууралуу дүмүрчөк;
- мамлекеттик алымды төлөгөндүгү тууралуу дүмүрчөк (16 жашка толгондугу боюнча паспорт алуучу жарандарга талап кылынбайт).

8.3. Менин балам 16 жашка толду. ID-карт алуу үчүн кандай документтер талап кылынат?

Инструкциянын 8-п., 1-пп. (гlossарийди к.)

16 жашка толгон Кыргыз Республикасынын жаранына паспорт алуу үчүн 2.1 п. көрсөтүлгөн тизмеден тышкары төмөнкүлөр талап кылынат:

- туулгандыгы тууралуу күбөлүк;
- арыз берүүчүнүн жарандыгын аныктоо үчүн ата-энесинин (мыйзамдуу өкүлүнүн) же ата-энесинин биринин (экинчиси болбогондо) паспорттору же Кыргыз Республикасынын жараны экендиги тууралуу маалымдама;
- социалдык коргоо күбөлүгү.

8.4. Биздин айылдын айрым тургундарында, ар кандай себептер боюнча Кыргыз Республикасынын паспортуна алмаштырылбай калган, Советтик паспорттор бар. Алар кантип паспортторун алмаштырышат?

Инструкциянын 8-п., 2-пп. (гlossарийди к.)

1974-жылдын үлгүсүндөгү паспортту КР жаранынын паспортуна алмаштыруу үчүн 2.1 пунктунда көрсөтүлгөн тизмеге кошумча иретинде төмөнкүлөрдү тапшыруулары керек:

- 1974-ж. үлгүсүндөгү Советтик Социалисттик Республикалар Союзунун жаранынын паспорту;
- туулгандыгы тууралуу күбөлүк (болсо);
- никеге тургандыгы же ажырашкандыгы тууралуу күбөлүк;
- социалдык коргоо күбөлүгү.

8.5. Менин келиним Өзбекстандан, ал жакында Кыргызстандын жарандыгын алды. Ал паспортту кантип алат?

Инструкциянын 8-п., 3-пп. (глоссарийди к.)

Кыргыз Республикасынын жарандыгын алгандыгына же калыбына келтирилгендигине байланыштуу паспорт алуучу Кыргыз Республикасынын жараны үчүн 2.1 пунктунда көрсөтүлгөн тизмеге кошумча иретинде төмөнкүлөрдү тапшырышы керек:

- чет өлкөлүк паспорт;
- Кыргыз Республикасынын жарандыгын алгандыгы же калыбына келтиргендиги тууралуу маалымдама;
- туулгандыгы тууралуу күбөлүк (болсо);
- никеге тургандыгы же ажырашкандыгы тууралуу күбөлүк;
- социалдык коргоо күбөлүгү.

8.6. Мен күйөөгө чыккам. Өз фамилиямды күйөөмдүн фамилиясына которуп, чогуу жашоо үчүн аныкына көчүп бардым. Мен кантип паспортумду (ID-картымды) алмаштырам, буга кандай документтер талап кылынат?

Инструкциянын 8-п., 5-пп. (глоссарийди к.)

Фамилиясын өзгөрткөндүгүнө, жашаган жерин алмаштыргандыгына байланыштуу паспорттун алмаштыруучу жаран 2.1 пунктунда көрсөтүлгөн тизмеге кошумча иретинде төмөнкүлөрдү тапшырышы керек:

- алмаштырыла турган паспорт;
- никеге тургандыгы же ажырашкандыгы тууралуу күбөлүк;
- туулгандыгы тууралуу күбөлүк, же фамилияны, атты өзгөрткөндүгү тууралуу күбөлүк.

8.7. Мен паспортумду жоготуп алдым, жаңы паспортту (ID-картты) кантип алам?

Инструкциянын 8-п., 7-пп. (глоссарийди к.)

Биринчи кезекте сиз жашаган жердеги милициянын инспекторуна кайрылып, жоготкондугуңуз тууралуу билдиришиңиз керек. Андан кийин, жашаган жердеги Калкты каттоо департа-

ментинин тийиштүү бөлүмүнө 2.1 п. көрсөтүлгөндөн тышкары төмөнкү документтерди тапшырышыңыз керек:

- жоголгон паспорттун калыбына келтирилгендиги тууралуу иш (ишти калыптандыруу жана жүргүзүү тартиби калкты каттоо жаатындагы укуктуу орган тарабынан аныкталат);

- туулгандыгы тууралуу күбөлүк (болсо).

КР Өкмөтүнүн алдындагы Мамлекеттик каттоо кызматынын 2012-ж.10.10. №238 буйругу менен бекитилген КР паспорттун алуу үчүн документтерди кабыл алуу боюнча ыкмалык китепчинин 19-пунктуна ылайык, кошумча иретинде төмөнкүлөр тапшырылат:

- никеге тургандыгы же ажырашкандыгы тууралуу күбөлүк (үй-бүлөлүк абалы боюнча);

- жашаган жеринен маалымдама;

- даректик-маалымат бөлүмүнөн маалымдама;

- жашаган жердеги ички иштер органы тарабынан түзүлгөн администрациялык жоопкерчилик туурасындагы протоколдун көчүрмөсү;

- айыпты төлөгөндүгү тууралуу дүмүрчөктүн көчүрмөсү;

- үй китебинин көчүрмөсү;

- дал келтирилген жеке номердин карточкасы.

8.8. Менин кызым паспортума боек төгүп алыптыр, паспортум менен андагы сүрөт бозоруп калды, жазуу-лары жакшы көрүнбөйт. Кантип паспортту (ID-картамды) алмаштырсам болот?

Инструкциянын 8-п., 6-пп. (глоссарийди к.)

Колдонууга мүмкүн болбой калгандыгына (химиялык, механикалык таасирлерге) байланыштуу паспорттун алмаштыруучу жаран 2.1 п. көрсөтүлгөндөн тышкары, алмаштыра турган паспорттун өзүн да тапшырышы керек.

8.9. Мен КР Коргоо министрлигинин учурдагы аскер кызматкеримин, менин паспортумду алмаштыруу мөөнөтүм өтүп кетти. Паспортту алмаштыруу үчүн кандай документтер керек?

Инструкциянын 8-п., 6-пп. (гlossарийди к.)

Ал аскер кызматкери катары 2.1 п. көрсөтүлгөндөн тышкары төмөнкүлөрдү тапшырышы керек:

- алмаштырыла турган паспорт;
- аскер кызматчысы экендигин күбөлөндүрүүчү же аны алмаштыруучу документ;
- туулгандыгы тууралуу күбөлүк (болсо);
- никеге тургандыгы же ажырашкандыгы тууралуу күбөлүк;
- социалдык коргоо күбөлүгү.

ЖАЛПЫ ЖАРАНДЫК ПАСПОРТТУ (ЧЕТ ӨЛКӨЛҮК ПАСПОРТТУ) АЛУУ ТАРТИБИ

8.10. Жалпы жарандык паспортту (чет өлкөлүк паспортту) алууга керектүү документтердин тизмеси:

Инструкциянын 9-п. (гlossарийди к.)

- № 1 формасы боюнча арыз;
- анкета-арыз;
- 2 (эки) түстүү сүрөт, бети ак түстүн үстүнө даана тартылган болуу керек, кагазы жалтырак, чоңдугу 4x6 см;
- анкета-арыздын бланкынын акысы төлөнгөндүгү тууралуу дүмүрчөк;
- жалпы жарандык паспорттун бланкынын акысы төлөнгөндүгү тууралуу дүмүрчөк;
- жалпы жарандык паспортту дал келтирүү боюнча тейлөөлөрдүн акысы төлөнгөндүгү тууралуу дүмүрчөк;
- мамлекеттик алымды төлөгөндүгү тууралуу дүмүрчөк.

8.11. Мен 28 жаштамын менин паспортум 2004-жылкы үлгүдө. Чет өлкөгө барууда кыйынчылыктар болбошу үчүн жалпы жарандык паспорт алгым келет, аны кантип алууга болот?

Инструкциянын 9-п., 2-пп. (гlossарийди к.)

Жалпы жарандык паспортту алуу үчүн сиз 3.1 п. көрсөтүлгөндөн тышкары 2004-жылкы үлгүдөгү эски паспорттуңузду, эгерде паспорт берилбесе, социалдык коргоо күбөлүгүн тапшырышыңыз керек.

8.12. Менин уулум 16 жашка чыкты, ал паспорт (ID-карт) алды. Жалпы жарандык паспорт алышы үчүн кандай документ керек?

Инструкциянын 9-п., 1-пп. (гlossарийди к.)

Сиздин уулуңуз жалпы жарандык паспорт алышы үчүн сиз 3.1 п. көрсөтүлгөн тизмеден тышкары паспорттун (ID-картын) жана туулгандыгы тууралуу күбөлүгүн кошо тапшырышыңыз керек.

8.13. Мен чет өлкөгө көп барып тургандыктан, менин жалпы жарандык паспорттун визалык барактары калбай калды. Мен кошумча визалык барактарды ала аламбы, же паспортту алмаштырышым керекпи?

Инструкциянын 9-п., 3-пп. (гlossарийди к.)

Сиз визалык беттерди кошо албайсыз, андыктан жалпы жарандык паспорттуңузду алмаштырышыңыз керек. Бул үчүн 3.1 п. көрсөтүлгөн тизмеден тышкары жалпы жарандык паспорттуңуз менен туулгандыгы тууралуу күбөлүктү кошо тапшырышыңыз керек.

8.14. Мен жакында 16 жашка толгон балдарга Кыргыз Республикасынын чегинен чыгуу үчүн жалпы жарандык паспорт берилет экен деп уктым. Бул чынбы? КР чегинен чыгуу үчүн балдардын жалпы жарандык паспорттун алуу үчүн кандай документтер талап кылынат?

Инструкциянын 9-п., 5-пп. (гlossарийди к.)

Чындыгында, жалпы жарандык паспорттор Кыргыз Республикасынын бардык жарандарына, анын ичинде 16 жашка чыккандарга да берилет. Бул үчүн 3.1 п. көрсөтүлгөн тизмеден тышкары төмөнкү документтер тапшырылышы керек:

- арыз, аны ата-энесинин бири же жарандын мыйзамдуу өкүлү толтуруп, кол коюшу керек (арызда жалпы жарандык паспортту алуу себеби көрсөтүлөт);
- туулгандыгы тууралуу күбөлүк;
- ата-энесинин же алардын экинчиси жок болсо, биринин паспорту (ата-энесинин бири ата-энелик укуктан ажыратылган болсо же баланын бир ата-эне менен жашай турганы аныкталган болсо, күчүнө кирген соттун чечими кошо тиркелет) же анын мыйзамдуу өкүлүнүн паспорту;
- ата-энесинин, же алардын биринин (экинчиси жок болсо), же алардын мыйзамдуу өкүлүнүн нотариалдык жактан күбөлөндүрүлгөн өтүнүчү. Мыйзамдуу өкүлдөрүнүн нотариалдык жактан күбөлөндүрүлгөн өтүнүчү болбосо, Кыргыз Республикасынын чегинен өз алдынча чыгуу керек болгон 16 жашка толгон жаран жалпы жарандык паспортту, соттун чечими боюнча алышы мүмкүн;
- социалдык коргоо күбөлүгү.

8.15. Менин кызым Россияда иштейт, ал ошол жактан чет өлкөлүк паспортун жоготуп алыптыр. Ал жоголгон паспортун калыбына келтирүү үчүн кайда кайрылышы керек?

Инструкциянын 3-п. (гlossарийди к.)

Эгерде Россияда жүргөндө Кыргызстандын жараны жалпы жарандык паспортун же ID-картын жоготуп алса, Кыргыз Республикасына кайра келүү күбөлүгүн алуу үчүн жакын арадагы Кыргыз Республикасынын консулдук бөлүмүнө кайрылышы керек. Бардык документтерди көчүрмөлөп алып, ишеничтүү жерге катып коюуну сунуш кылабыз, анткени паспорттун, ID-карттын, аскердик билеттин же айдоочулук күбөлүктүн көчүрмөсүнүн болушу дал келтирүүнү жана Кыргыз Республикасына кайра келүү күбөлүгүн алууну тездетет. Россия Федерациясынын аймагындагы Кыргыз Республикасынын дипломаттык өкүлдүгү:

- Россия Федерациясындагы Кыргыз Республикасынын өкүлдүгү - Москва ш., Большая Ордынка көч., 64-үй;

- Екатеринбургдагы Кыргыз Республикасынын Генералдык консулдугу - Екатеринбург ш., Большаков көч., 105;
- Новосибирскидеги Кыргыз Республикасынын Вице-консулдугу - Новосибирск ш., Красный проспект көч., № 220, 10-корпус, 503-бөлмө.

ДОКУМЕНТТЕРДИ КАБЫЛ АЛУУ, ТОЛТУРУУ, ДА- ЯРДОО ЖАНА ПАСПОРТТОРДУ БЕРҮҮ ТАРТИБИ ЖАНА ЖАЛПЫ ЖАРАНДЫК ПАСПОРТТОРДУ ЖЕКЕЛЕШТИРҮҮ

8.16. Мен паспортту (ID-картты) алууга керектүү документтерди камдап койгом. Бирок жакында биздин айылда жашаган бир тургундан, акысын төлөп берсе, паспортту алып бере турган ортомчулар бар деп уктум, аларга документтерди жана ала турган акысын берүү эле жетиштүү экен. Бул чынбы?

Жок, башка адамдарга кайрылуунун кажети жок. Паспортту алуу үчүн документтериңиз менен жеке кайрылыңыз.

8.17. Документтерди толтурууда паспорт столунун кызматчылары анкета-арызды толтуруп, колун коюусун талап кылышат эмеспи. Менин уулум акыл-эс табы айнууга байланыштуу сот тарабынан жөндөмсүз деп табылган, андыктан анкетаны толтуруп кол кое албайт. Кандай кылабыз?

Инструкциянын 16-п. (гlossарийди к.)

Сот тарабынан жаран жөндөмсүз деп табылганда, көзөмөлдөө жана камкордук кылуу органдары камкорду (опекунду) дайындашы керек. Сиздин учурда, анкета-арызды уулуңуздун ордуна анын камкору толтуруп, кол коюуга укуктуу.

8.18. Менин улутум өзбек, мурда Өзбекстандын жараны болчумун. Эми Кыргызстандын жаранына күйөөгө

чыгып жарандык алдым. Жарандык алганыма байланыштуу паспорт алат элем. Документтерди кабыл алууда паспорт столунун кызматчылары анкета-арызды орус же кыргыз тилдеринде толтурууну талап кылышат. Мен өзбек мектебин бүткөм жана өз өзбек тилимде гана сабаттуу жаза алам. Анкета-арызды башка тилдерде толтурса болобу?

Инструкциянын 11-п. (гlossарийди к.)

Анкета-арыз орус жана кыргыз тилдеринде гана толтурулат. Сиз Калкты каттоо департаментинин документти кабыл алып жаткан кызматчысына кайрылсаңыз болот, ал сиздин көзүңүзчө жана сиздин макулдугуңуз менен, берилген документтериңиз боюнча анкета-арызды толтуруп берет.

8.19. Бардык тийиштүү документтеримди тапшырып койгондон кийин, мен документтеримди паспорт алуу үчүн тапшырдым деп кантип далилдей алам?

Инструкциянын 21-п. (гlossарийди к.)

Бардык тийиштүү документтер тапшырылгандан кийин, Калкты каттоо департаментинин кызматчысы анкета-арыздан айрыла турган дүмүрчөктү бериши керек, анда арыз кабыл алынган жана паспорт бериле турган күнү көрсөтүлөт, Калкты каттоо департаментинин бөлүмүнүн колу жана мөөрү менен күбөлөндүрүлөт.

8.20. Паспорт столунун кызматчысынын жаңылыштыгы менен паспортто менин фамилиям туура эмес жазылыптыр. Эми мен кантип паспортумду катасыз кылып кайра алмаштырам, кайра берилсе анын акысын төлөө жолдору кандай?

Инструкциянын 33-п. (гlossарийди к.)

Паспортто же жалпы жарандык паспортто ката табылса, үч нускадан турган акт түзүлүп, анда кетирилген ката көрсөтүлөт. Анын бир нускасы 48 сааттын ичинде анкета-арыз менен бирге же өзүнчө кайра даярдалууга, же жалпы жарандык паспортту жекелештирүүгө жиберилет, бул иш

акт түшкөндөн кийин 3 (үч) иш күнүнүн ичинде паспорттун даярдалышын жана жалпы жарандык паспорттун жекелештирилишин камсыз кылуучу, тийиштүү бөлүмүнө жиберилет. Экинчи нускасы акт толтурулган жерде калат, ал эми үчүнчүсү сизге берилиши керек.

Паспорттун кайра даярдалышы, эгерде ката кызматчынын айынан болсо, Калкты каттоо департаментинин эсебинен ишке ашырылат.

8.21. Мен паспорт столунун кызматчысынын мага берген дүмүрчөгүн жоготуп алдым. Паспортту алганы келсем, паспорт дүмүрчөк көрсөтүлгөндө гана берилет деп айтышты. Эми паспортту кантип алам?

Инструкциянын 30-п. (глоссарийди к.)

Сиз Калкты каттоо департаментинин өзүңүз документти тапшырган, аймактык бөлүмүнүн башчысына кайрылышыңыз керек, сизге анын уруксаты менен паспорт же жалпы жарандык паспорт берилет.

8.22. Мен Калкты каттоо департаментине тийиштүү документтердин баарын тапшырдым, эми канча мөөнөттө мага паспортту (ID-карты) жана жалпы жарандык паспортту беришет?

Инструкциянын 17, 26-п. (глоссарийди к.)

КР жаранынын паспорту (ID-карты) Анкета-арыз Мамлекеттик каттоо кызматынын тийиштүү, паспорт жасай турган бөлүмүнө түшкөндөн кийин 17 күндүн ичинде жасалат. Мында маалыматты иштеп чыгууга жана паспортту жеткирүүгө кеткен убакыт да эсепке алынышы керек.

Жалпы жарандык паспорт (чет өлкөлүк паспорт) Анкета-арыз Мамлекеттик каттоо кызматынын тийиштүү, паспорт жасай турган бөлүмүнө түшкөндөн кийин 27 күндүн ичинде жасалат. Мында маалыматты иштеп чыгууга жана паспортту жеткирүүгө кеткен убакыт да эсепке алынышы керек.

8.23. Паспорт (ID-карт) жана жалпы жарандык паспорт канча жаштан тартып канча мөөнөткө берилет?

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2004-жылдын 27-июлундагы № 557 токтому менен бекитилген Кыргыз Республикасынын жаранынын паспортунун 2004-жылдагы үлгүсү жөнүндө жобонун 3-п.:

Паспорт Кыргыз Республикасынын бардык жарандарына 16 жашка толгондон кийин, он жылдык мөөнөткө, ал эми 55 жаштан кийин – өмүрүнүн акырына чейин берилет.

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2006-жылдын 10-ноябрындагы № 787 токтому менен бекитилген Кыргыз Республикасынын жаранынын жалпы жарандык паспортунун 2006-жылдагы үлгүсү жөнүндө жобонун 3-п.:

Жалпы жарандык паспорт Кыргыз Республикасынын жарандарына аныкталган форма боюнча арыз берилгенден кийин жаш курагына карабастан он жылдык мөөнөткө берилет.

8.24. Шашылыш түрдө паспортту (ID-картты) даярдоо канча турат?

Кыргыз Республикасынын Экономика министрлигинин алдындагы Атаандаштыкты өнүктүрүү боюнча департаменттин 2012-ж. 10.10. № 104 буйругуна ылайык:

Тейлөөнүн түрү	Шашылыштык деңгээли	Аткаруу мөөнөтү (иш күнү)	Бирдиктин баасы (сом)
Кыргыз Республикасынын жаранынын паспортун шашылыш тартипте даярдоо	шашылыш	8	500
	абдан шашылыш	4	600
	өтө шашылыш (Бишкек ш. боюнча)	2	700

8.25. Жалпы жарандык паспортту шашылыш даярдоо наркы канча турат?

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн алдындагы Мамлекеттик монополияга каршы теске салуу агенттигинин Атаандаштыкты өнүктүрүү боюнча департаменттин 2013-ж. 8-майындагы № 53 буйругуна ылайык:

Акылуу негизде шашылыш тартипте Кыргыз Республикасынын жаранынын жалпы жарандык паспортунун 6700 (алты миң жети жүз) бирдигин жекелештирүү наркы аныкталган:

Тейлөөнүн түрү	Шашылыштык деңгээли	Аткаруу мөөнөтү (иш күнү)	Бирдиктин баасы (сом)
Кыргыз Республикасынын жаранынын жалпы жарандык паспортун шашылыш тартипте даярдоо	шашылыш	8	30
	абдан шашылыш	4	35
	өтө шашылыш (Бишкек ш. боюнча)	2	39

8.26. Паспортту (ID-картты) жана жалпы жарандык паспортту берүүгө мамлекеттик алымдын өлчөмү канча жана мамлекеттик алымды төлөөдөн бошотулган жарандар барбы?

Өкмөттүн «Мамлекеттик алымдын өлчөмүн аныктоо жөнүндө» 1994-жылдын 18-июлундагы (2013-жылдын 10-июнунда кайра редакцияланган) № 521 токтомунун 5-пунктуна ылайык:

Кыргыз Республикасынын жаранынын паспортун берүүгө мамлекеттик алымдын өлчөмү:

- паспорт биринчи жолу берилип жаткан адамдарга, ошондой эле аты-жөнү, жашаган жери же улуту өзгөртүлүп жаткан адамдарга – 30 сом;
- жоготулгандыктан же жарабай калгандыктан паспортту алмаштырууга – 100 сом;

- жалпы жарандык паспортту берүүгө – 60 сом;
- аты-жөнү же улуту өзгөртүлгөндүгүнө байланыштуу жалпы жарандык паспортту берүүгө – 100 сом;
- жоготулгандыктан же жарабай калгандыктан жалпы жарандык паспортту алмаштырууга – 200 сом.

Кыргыз Республикасынын 2007-жылдын 15-августундагы № 153 «Мамлекеттик алым жөнүндө» мыйзамынын негизинде:

Паспортту (ID-картты) жана жалпы жарандык паспортту алууда мамлекеттик алымды төлөөдөн төмөнкүлөр бошотулат:

- 16 жашка толуп, паспортту биринчи жолу алып жаткан жарандар;
- жумушсуз жарандар, жашаган жеринде жумушсуздардын эсебинде турган жана жумушсуздук боюнча желөк пул алуучу жарандар;
- Кыргыз Республикасына туруктуу жашоо үчүн кайтып келишкен этностук кыргыздар.

IX. ҮЙ-БҮЛӨЛҮК УКУК МАМИЛЕЛЕРИ

Глоссарий, жалпы суроолор

Алимент – каржылоо, бир адамдын аны алууга укугу бар экинчи адамга милдеттүү түрдө төлөй турган каражаты.

Мүлктүн келишимдик тартиби – нике келишиминде аныкталган жубайлардын менчигинин тартиби.

Мүлктүк мамилелер – материалдык жыргалдан, менчик укугунан жана башка буюмдук укуктардан келип чыгуучу мамилелер.

Жеке мүлктүк эмес укуктар – жаранга тиешелүү материалдык эмес жыргалдар, жашоо жана ден соолук, кол тийгистик, абийир жана жакшы аттуулук, иштик бедел, жеке турмушуна кол тийгистик, жеке жана үй-бүлөлүк сыр, адамдын кадыр баркы, башка материалдык эмес жыргалдар.

Алимент төлөө макулдугу – алиментти төлөй турган адам менен ала турган адамдын ортосунда түзүлүүчү келишим.

Үй-бүлөнүн эмгекке жөндөмсүз мүчөлөрү – он алты жашка чыга элек балдар (анын ичинде асыранды балдар), ата-энелер (анын ичинде асыроочулар), жубайлар, он алты жашка чыга элек бир тууган, жарым-жартылай бир тууган ага-ини жана эже-карындаштар, же пенсиялык мыйзам ченемдерине ылайык пенсиялык куракка жеткендер же медициналык-санитардык эксперттик комиссия (МСЭК) тарабынан жөндөмсүз деп табылгандар.

Материалдык абал – эмгек акынын, пенсиянын, башка кирешелердин болушу, же жоктугу, алардын өлчөмү, накта мүлктөр, эмгекке жарамдуулуктан (дөөлөттөн) айрылуу деңгээли, үй-бүлөнүн башка мүчөлөрүнөн материалдык жардам алуу же албоо.

Жаранды дайынсыз деп табуу Кыргыз Республикасынын Жарандык Кодексинин 77-ст. негизинде ишке ашырылат, ага ылайык жаран бир жыл бою жашаган жеринде болбосо, жүргөн турган жери белгисиз болсо, тиешеси бар адамдардын арызы боюнча дайынсыз жоголду деп табылат.

Жарандын жөндөмдүүлүгү – жарандын өз аракети менен жарандык укуктарын алышы жана ишке ашырышы, өзүнө жарандык милдеттерди түзүп, аларды аткарышы (жарандык жөндөмдүүлүк) жашы жеткенде, башкача айтканда он сегиз жашка чыккандан кийин толук ачылат.

Он сегизге чыга электе мыйзам чегинде никеге турууга жол берилген учурда, он сегиз жашка чыга элек жаран, никеге тургандан кийин толук негизде жөндөмдүүлүккө ээ болот.

Жаранды жөндөмсүз деп табуу – акыл-эс табы айнуунун натыйжасында өз аракетинин маанисин аңдай албаган же өзүн башкара албаган жарандар соттун чечими менен жөндөмсүз деп табылышы мүмкүн, буга байланыштуу ага камкор (опека) дайындалат. Жөндөмсүз деп табылган жарандын атынан бүтүмдөрдү анын камкору жүргүзөт.

Камкор (көздөөчү) – камкорлук жана көзөмөлдүк боюнча милдеттерди ишке ашыруучу, мыйзам тартибинде дайындалган адам.

Камкорлук жана көздөөчүлүк - жөндөмсүз жана жарым-жартылай жөндөмсүз жарандардын укуктарын жана кызыкчылыктарын коргоо үчүн белгиленет. Жашы жете электерге камкорлук жана көзөмөлдүк кылуу аларга тарбия берүү максатында да белгиленет.

Камкорлор менен көзөмөлдөөчүлөр камкоруна алынган адамдардын укуктарын жана кызыкчылыктарын бардык адамдардан, анын ичинде сотто да эч кандай кошумча укуктарсыз коргойт.

Жашы жете электерге камкорлук жана көзөмөлдүк кылуу алардын ата-энеси, асыроочулары болбосо, ата-энеси соттун чечими менен ата-энелик укуктан ажыратылса, ошондой эле бул жарандар ар кандай себептер менен ата-эненин камкорлугунан айрылып калышса, анын ичинде, ата-энеси аларды багып тарбиялоодон, алардын укуктары менен кызыкчылыктарын коргоодон баш тартышса белгиленет.

Камкорлор жашы жете электерге, ошондой эле акыл-эс табы айнуунун натыйжасында сот тарабынан жөндөмсүз деп табылган адамдарга белгиленет.

Камкорлор мыйзамдын күчү менен камкорлукка алынгандардын өкүлдөрү болуп саналышат жана бардык бүтүмдөрдү алардын атынан жана алардын кызыкчылыгы үчүн жүргүзүшөт.

Көзөмөлдүк он төрт жаштан он сегиз жашка чейинки жашы жете электерге, ошондой эле кумар оюндарына башоту менен тартылуунун, спирттик ичкиликтерге же баңгилик заттарга аша берилүүнүн айынан соттун чечими менен жөндөмдүүлүгү чектелген деп табылган жарандарга белгиленет.

Көзөмөлдөөчүлөр көзөмөлдөгү жарандардын өз алдынча жүргүзүүгө укугу жок бүтүмдөрүн ишке ашырууга макул болушат.

Көзөмөлдөөчүлөр көзөмөлдөгүлөрүнүн өз укуктарын ишке ашырууларына жана милдеттерин аткарууларына көмөк көрсөтүшөт, ошондой эле аларды башка адамдардын зулумдуктарынан коргойт.

Легализация — документтерге укуктук күч берүүчү аракеттерди ишке ашыруу.

9.1. Расмий никеде катталбай жашоонун натыйжасындагы кыйынчылыктар туурасында айтып берсеңер.

Акыркы учурда «жарандык» деп аталган же дин жолу менен никеси кыйылган никелешүүлөрдүн саны өскөнү байкалат, алар мындай никеде жашаган аялдар менен төрөлгөн балдарга белгилүү экономикалык кесепеттерин тийгизет. Мындай никелерден ажырашканда, же эркеги каза болгондо аялдар менен балдардын мурас алууга же мамлекеттик материалдык жардам (бир жолку төлөмдөрдү, жөлөк пулдарды, пенсия ж.б.) алууга мыйзамдуу укуктары да, негиздери да болбойт.

Албетте, Кыргыз Республикасынын Жарандык Кодексине ылайык, чындыгында никелешип чогуу жашагандар, сот тартибинде жалпы мүлктөгү өзүнүн үлүшүн талап кылууга укуктуу, бирок бул аял иштебей, үй чарбасы менен алек болгон учурларда татаалдашып кетет. Убакыттык, материалдык жана башка чыгымдардын зарылдыгына далилдерди чогултуу сот тартибинде кыйла татаал иш. Мисалы, тараптар биргелешип менчик топтошмокчу болушканын далилдөө керек (мында күбөлөрдүн көрсөтмөлөрүнөн тышкары, өзүнүн кошкон салымын далилдөөгө жазуу жүзүндөгү ырастоолору талап кылынат). Эгерде биргелешип менчик топтошмокчу болушканы тууралуу жазуу жүзүндөгү келишим болбогон учурда, эркек аялдын кошкон салымы барлыгын танса, муну далилдөө абдан кыйын. Мындан тышкары, аялдар көбүнчө туугандарына, кошуналарына, айылдаштарына сөз болуудан тартынышат. Мындай учурларда аялдардын жалпы мүлккө ээ экендигин далилдөө мүмкүн эмес, ал эч кандай экономикалык колдоосуз кала берет.

Ошондой эле балдар, эгерде эркек өз ыктыяры менен балага ата экендигин моюнга алып, аталыкты аныктоону каттатпаса, аталыкты же аталыгын моюнга алууну сот тартибинде аныктоого болот. Ошондон кийин гана материалдык мүнөздөгү талаптарды коюу мүмкүнчүлүгү пайда болот.

9.2. Жубайлардын, балдардын кандай жеке мүлктүк эмес укуктары бар?

Жеке мүлктүк эмес мамилелерге адамдын өзүнө таандык укуктары менен эркиндиктерин жана башка материалдык эмес жыргалдарын ишке ашырууга жана коргоого байланыштуу мамилелер кирет.

Мисалы: жубайлар баш кошушканда өз каалоолору менен биринин фамилиясын алышат, же өзүнүн никеге чейинки фамилиясын сактап калат, же өз фамилиясына жубайынын фамилиясын кошуп алат. Ар бир жубай иштин түрүн, кесибин, турган жана жашаган жерлерин эркин тандоого укуктуу. Бала үй-бүлөдө жашап, тарбияланууга укуктуу, корголууга, аты-жөнүн алууга укуктуу.

Жубайлардын, ата-энелердин жана балдардын алименттик милдеттенмелери:

9.3. Жашы жете элек балдарга алимент төлөтүү тартиби кандай?

/Кыргыз Республикасынын Үй-бүлө Кодексинин 85, 86-статьялары/

Ата-энелер өзүлөрүнүн эмгекке жарамсыз жашы жеткен балдарын багууга, ошондой эле балдарга кеткен кошумча чыгымдарды кошо төлөөгө милдеттүү. Ата-энелердин кошумча чыгымдарды кошо төлөөгө катышуусу айрым жагдайларда гана болушу мүмкүн. Айрым жагдайларга оор дарт, жашы жете элек майып балдар, эмгекке жарамсыз жашы жеткен, жардамга муктаж балдар, аларды күтүү акысын төлөө зарылдыгы жана башка көңүл бөлүүнү талап кылуучу шарттар кирет.

А) Ата-энелер алимент төлөө тууралу келишим түзө алышат. Алимент төлөө тууралу келишимде алименттин өлчөмү, төлөө шарты жана тартиби камтылат. Ал жазуу жүзүндө толтурулат, нотариалдык күбөлөндүрүлүшү керек жана аткартуучу барактай күчү болот. Алименттер адамдын маянасынын жана башка кирешелеринин үлүшү катарында төлөнүшү мүмкүн, ал накта акчалай, мезгил-мезгили менен же мүлктү берүү аркылуу бир жолу, ошондой эле алимент төлөөнүн ар кайсы жолдорун айкалыштыруу менен төлөнүшү мүмкүн.

Б) Алимент төлөө тууралу келишим болбосо, көрсөтүлгөн маселелер сот тартибинде чечилип, алимент соттун чечиминин негизинде төлөтүлөт. Ата-эненин маянасынан же болгон кирешесинен ай сайын төлөнүүчү өлчөмү:

- бир балага - төрттөн бири;
- эки балага - үчтөн бири;
- үч же андан көп балага – жарымы;
- ал эми ата-энесинин маянасы туруктуу болбосо, өзгөрүлүп турса, же маянасы же башка кирешеси натуралай же чет элдик валюта менен берилсе, же маянасы же башка кирешеси жок болсо, үлүштүк жол менен төлөтүү мүмкүн болбосо, сот алименттин өлчөмүн акчалай түрдө же бир жолу төлөөчү үлүш түрүндө жана акча түрүндө аныктоого укуктуу.

9.4. Жашы жеткен балдары өзүлөрүнүн ата-энелерин багууга милдеттүүбү?

/Кыргыз Республикасынын Үй-бүлө Кодексинин 92-статьясы/

Жашы жеткен эмгекке жарамдуу балдары эмгекке жарамсыз жардамга муктаж ата-энелерин багууга милдеттүү. Алиментти төлөө тартиби, шарты жана өлчөмү келишимде каралышы мүмкүн. Келишим болбогон учурларда алимент сот тартибинде төлөтүлөт. Ар бир баладан алынуучу алименттин өлчөмү сот тарабынан, ата-эненин жана балдардын материалдык жана үй-бүлөлүк абалына жана башка тараптардын көңүлүн буруп кызыктыруучу жагдайларга жараша, ай сайын төлөнүүчү, накта акча түрүндө аныкталат. Эгерде сот тарабынан ата-энелердин ата-энелик милдеттерин аткаруудан баш тарткандары аныкталса, балдары алимент төлөөдөн

бошотулат. Балдар ата-энелик укуктан ажыратылган ата-энелерине алимент төлөөдөн бошотулат.

9.5. Жубайлардын же мурунку жубайлардын ортосунда алименттик милдеттенмелер болобу?

/Кыргыз Республикасынын Үй-бүлө Кодексинин 94, 95, 96-статьялары/

Жубайлар материалдык жактан бири-бирин колдоого милдеттүү.

А) Алимент төлөө маселелери да ыктыярдуу түрдө, келишим түзүү тартиби менен аныкталышы мүмкүн. Жубайлардын ортосунда келишим болбогон жана алимент төлөөдөн баш тарткан учурларда, сот тартибинде алимент төлөөнү талап кылууга төмөнкүлөр укуктуу:

- эмгекке жарамсыз муктаж жубай;
- кош бойлуу аял;
- жалпы баласы төрөлгөндөн үч жашка чыкканга чейин багышкан муктаж жубай;
- 1-топтогу майып жалпы баланы багуучу, муктаж жубай.

Б) Никеден ажырашкандан кийин сот тартибинде алимент алууга төмөнкүлөр укуктуу:

- мурдагы аялы боюнда бар кезинде;
- жалпы баласы төрөлгөндөн үч жашка чыкканга чейин багышкан муктаж, мурдагы жубай;
- жалпы майып баласын 18 жашка чейин караган же 1-топтогу бала кезинен майып жалпы баланы багып жаткан, муктаж жубай;
- никеден ажырашканга чейин же ажырашкандан кийин бир жылдын ичинде эмгекке жарамсыз болуп калган муктаж мурдагы жубай;
- эгерде жубайлар узак мөөнөт никелүү жашап, ажырашкандан кийин беш жылдын ичинде пенсиялык куракка жеткен муктаж жубай.

Алименттин өлчөмү жана аны жубайына (мурдагы жубайына)

төлөө тартиби алардын макулдугу боюнча аныкталышы мүмкүн, эгерде келишим болбосо, анда алименттин өлчөмү сот тартибинде, жубайлардын (мурдагы жубайлардын) материалдык жана үй-бүлөлүк абалына жана башка тараптардын көңүлүн буруп кызыктыруучу жагдайларга жараша накта акча түрүндө аныкталат. Мындай болгондо алимент ай сайын төлөнүшү керек.

9.6. Алимент төлөтүүгө кайрылууга кандай мөөнөттөр каралган?

/Кыргыз Республикасынын Үй-бүлө Кодексинин 112-статьясы/

Алимент алууга укуктуу адам, эгерде алимент төлөө келишими боюнча мурда алимент төлөнбөсө, алимент бөлдүрүү тууралу сотко, алимент алууга укуктуу күндөн баштап, мөөнөтүнө карабастан кайрылууга укуктуу. Алимент сотко кайрылган күндөн баштап төлөтүлөт.

9.7. Алимент кандай тартипте кармалат?

/Кыргыз Республикасынын Үй-бүлө Кодексинин 114-статьясы/

Алимент ай сайын алимент төлөөгө милдеттүү адамдын маянасынан же башка кирешесинен иштеген жериндеги уюмдун администрациясы тарабынан кармалат. Маяна же башка кирешеси төлөнгөндөн кийин үч күндөн кечиктирилбестен алимент алуучуга төлөнүшү же анын эсебине которулушу керек.

9.8. Алименттик милдеттенмелер качан токтолот?

/ Кыргыз Республикасынын Үй-бүлө Кодексинин 125-статьясы/

Алимент төлөө тууралу келишим боюнча аныкталган алименттик милдеттенмелер, тараптардын биринин өлүмүнөн кийин, бул келишимде каралган мөөнөт аяктагандан кийин же келишимде каралган негиздер боюнча токтотулат. Сот тартибинде аныкталган алименттерди төлөө төмөнкү учурларда токтотулат:

- бала эресеге жеткенде же жашы жете элек балдар жашы жеткенге чейин толук жарамдуу болуп калганда;
- алимент төлөнүп жаткан уул, кыздар асыралып алынганда;
- эмгекке жарамдуулук калыбына келгенде же алимент алуучулар андай жардамга муктаж болбой калганда;
- алимент алып жаткан мурдагы жубай никесин жаңыртканда;
- алимент алуучу адам же алимент төлөөгө милдеттүү адам каза болгондо.

9.9. Менин күйөөм ичкиликке берилген, эч жерде иштебейт, мага да балдарыма да колу тиет. Аны аталык укуктан кантип ажыратууга болот жана мындай болгондо акыры кандай болот?

/Кыргыз Республикасынын Үй-бүлө Кодексинин 74-статьясы/

Ата-энелер (алардын бири) ата-энелик укуктан төмөнкү учурларда ажыратылышы мүмкүн:

- балага тарбия берүүнү, анын билим алышына кам көрүүнү, баланын жашына жана мүмкүнчүлүгүнө жараша анын аракеттерине жетекчилик кылууну, анын ар тараптуу өнүгүүсүнө тийиштүү шарт түзүүнү, баласын материалдык жактан жана турак жай менен камсыз кылууну камтыган ата-энелик милдеттерди аткаруудан баш тартышкан ата-энелер;
- алимент төлөөдөн кыянаттык менен качкандар;
- ата-энелик укуктарынан кыянаттык менен пайдаланып, балдарынын кызыкчылыктарын бузгандар; анткени ата-энелик укуктар боюнча ата-энелер балдарынын акыл-эс табитине жана дене боюнун саламаттыгына, алардын рухий жактан өнүгүүсүнө зыян келтирбеши керек, аларды барктабаган, таш боор, орой, адамдык сапатты басынткан мамилеге, кордоого же эзүүгө барбашы керек; балага таш боор мамиле кылгандар, анын ичинде акыл-эс табитине жана дене боюнун саламаттыгына кол салгандар;
- ичкиликке жана баңгиликке берилген өнөкөт оорулуулар;

- өз балдарынын өмүрүнө жана ден соолугуна же баласынын ата-энесинин өмүрүнө жана ден соолугуна каршы атайын кылмыш кылгандар;
- жашы жете элек балдарынын тентип жүрүүсүнө жол бергендер;
- балдарын балдар эмгегинин эң жаман түрүнө тарткандар.

Х. ЖУБАЙЛАРДЫН, АТА-ЭНЕЛЕР МЕНЕН БАЛДАРДЫН ОРТОСУНДАГЫ МҮЛКТҮК МАМИЛЕЛЕР

10.1. Күйөөм сотко, менин энемдин акыркы он жылы биз менен бирге жашагандыгынын негизинде, мага өлгөн энемден мураска калган үйдү, жер бөлүгүн жана асыл буюмдарымды бөлүштүрүү доосу менен кайрылды. Анын мүлккө укугу барбы?

Жок, укугу жок. Кыргыз Республикасынын Жарандык Кодексинин 275-статьясына ылайык, жубайлар бирге жашаганда топтогон мүлкү алардын жалпы менчиги болуп саналат, эгерде мыйзам же келишим менен башкалар каралбаса.

Жубайлардын мурас иретинде алган мүлктөрү, алардын ар биринин өз мүлкү болуп саналат. Жеке пайдаланылып жүргөн буюмдар - кийим, бут кийим, асыл буюмдар аны пайдаланып жүргөн жубайдын менчиги болуп саналат.

10.2. Жалпы мүлктү бөлүүдө мүлктүн жубайлардын кимисине катталганы маанилүүбү?

/Кыргыз Республикасынын Үй-бүлө Кодексинин 38-статьясы/

Жалпы мүлктү бөлүүдө мүлк жубайлардын кимисине катталганы маанилүү эмес. Эгерде сот тарабынан никелүү кезде бул мүлктүн наркынан кыйла көп салымдардын киргизилгени аныкталса, жубайлардын ар бир мүлкү алардын жалпы топтогон мүлкү катары табылышы мүмкүн. Салым жубайлардын жалпы мүлкүнүн, ар бир жубайдын мүлкүнүн эсебинен же ар бир жубайдын эмгегинин эсебинен болушу мүмкүн.

Мисалы, жубайлардын бирине таандык үйдүн толук

оңдолушу же дачанын салынып бүтүшү жубайлардын өз алдынча маянасы бар же жок экендигине карабастан алардын жалпы менчиги болуп саналат.

10.3. Мен күйөөгө чыкканда 20 жашта болчумун, никебиз айыл өкмөтүндө катталды. Мен азыр 40 жаштамын, 5 бала төрөп чоңойттум, күйөөмдүн карыган ата-энесин карадым, үйдү салууга катыштым. Суранаарым, менин мүлктүк укуктарымды түшүндүрүп бергилечи.

Сиздин мүлккө карата укугуңуз күйөөңүздүкү менен бирдей. Кыргыз Республикасынын Үй-бүлө Кодексинин 36-статьясына ылайык, жубайлар жалпы биргелешкен мүлккө ээ болууга, пайдаланууга жана ээлик кылууга бирдей укуктуу жана мындай бирдей укук алардын бири балдарын күтүп, үй чарбасын жүргүзүп, же башка себептер менен жеке кирешеси болбосо да, же бөлөк кирешелери болсо да өзгөрүлбөйт.

Мыйзамдын бул ченеми аялдардын мүлктүк укуктарынын, өзгөчө үй чарбасын жүргүзүү жана балдарын багуу менен аялы алек боло турган, айылдык аялдардын мүлктүк укуктарынын корголушун камсыз кылат. Мындай эмгек үй-бүлөнүн коомдук пайдалуу эмгеги деп табылып эркектердин эмгегине теңештирилген.

10.4. Жубайлардын жалпы мүлкү кантип бөлүштүрүлөт?

/Кыргыз Республикасынын Үй-бүлө Кодексинин 39-статьясы/

Жубайлардын жалпы мүлктү бөлүштүрүүсү никелүү учурда да, ажырашып жатканда да, ажырашкандан кийин да ишке ашырылышы мүмкүн. Бирок никелүү кезде топтолгон мүлктү бөлүштүрүү тууралуу талаптын доо мөөнөтү нике ажыраштырылгандан тартып үч жылдан ашпай тургандыгын эстен чыгарбоо керек.

Жалпы мүлктү жубайлар өздөрү макулдашуу боюнча бөлүштүрүп алып, нотариалдык жактан күбөлөндүрүп койсо болот. Мындай болгондо нотариалдык контора жубайдын

ар биринин жалпы биргелешкен мүлктөгү үлүшүнө менчик укугу тууралуу күбөлүк берет. Мүлктү макулдашуу боюнча ыктыярдуу бөлүштүрүү мүмкүн болбосо, мүлк сот тартибинде бөлүштүрүлөт.

10.5. Кандай учурда сот үлүштөрдүн тең болуу тартибин бузат?

/Кыргыз Республикасынын Үй-бүлө Кодексинин 40-статьясы/
Жалпы мүлктүн түрүнө карабастан, мүлк бөлүштүрүүдө жубайлардын үлүшү бирдей болушу каралган, мыйзам тартибинде же алардын өздөрүнүн келишими боюнча башкача болуп аныкталбаса.

Айрым учурларда сот, ажырашкандан кийин ата-эненин биринин колунда кала турган жашы жете электердин кызыкчылыгын, же жубайлардын биринин көңүлгө алына турган кызыкчылыгын эске алып, үлүштөрдүн тең болуу тартибин бузушу мүмкүн. Мисалы, жубайлардын бири жүйөөсүз себептер боюнча киреше таппаса же тапкандарын үй-бүлөсүнүн кызыкчылыгынан тышкары жактарга сарптаса, жубайлардын бири баңги же аракеч болсо, же акчаны кумар оюндарын ойноп уттуруп турса, анын далили болсо, анда сот үлүштөрүн бирдей эмес кылып чечиши мүмкүн, анын үстүнө балдардын ким менен кала турганына жараша да үлүштөр кайра бөлүштүрүлөт.

Жашы жете элек балдардын муктаждыктарын канагаттандыруу максатында алынган буюмдар бөлүнбөйт, алар бала кала турган жубайга акысы төлөнбөй калтырылат.

10.6. Балдардын кандай мүлктүк укуктары бар?

/Кыргыз Республикасынын Үй-бүлө Кодексинин 65-статьясы/
Балдар өз ата-энесинен жана башка үй-бүлө мүчөлөрүнөн багууга каражат алууга укуктуу. Балага тиешелүү акча (алимент, пенсия, жөлөк пул) ата-энесине же ата-энесин алмаштыруучу адамдарга түшөт жана баланы багууга, тарбия жана билим берүүгө гана сарпталат. Жашы жете элек балага алимент төлөп жаткан ата-эненин талабы боюнча

сот алименттин 50 пайыздан ашык эмес өлчөмүн жашы жете элек балага банкта ачылган эсепке которуп туруу чечимин чыгарышы мүмкүн. Бала турак жай менчигине, алган кирешеге, белек катары же мурастоо тартибинде алынган мүлккө, ошондой эле баланын каражатына алынган башка бардык мүлктү менчиктөөгө укуктуу.

Бала ата-энесинин мүлкүн менчиктөөгө укуксуз, ал эми ата-эне баласынын мүлкүн менчиктөөгө укуксуз. Чогуу жашаган балдар менен ата-энелер бири-биринин мүлкүн өз ара макулдашуу боюнча пайдаланышы мүмкүн.

Ата-энелер менен балдары жалпы мүлккө укуктуу болушса, алардын жалпы мүлккө ээ болуу, пайдалануу жана башкаруу укуктары жарандык мыйзам ченемдер менен аныкталат.

XI. МЫЙЗАМ ЖАНА КЕРЭЭЗ БОЮНЧА МУРАСТЫК УКУКТАРДЫ БҮТҮРҮҮ ШАРТЫ ЖАНА ТАРТИБИ

Глоссарий, жалпы суроолор

Мурас (мурасталган мүлк) — бул мурас калтыруучу каза болгон күнү ага таандык болгон буюмдары, анын ичинде акчалары, баалуу кагаздары, мүлктүк укуктары жана милдеттери.

Мурасты ачуу күнү – мурас калтыруучу каза болгон күн.

Мурас ачыла турган жер – бул мурас калтыруучу такай жашаган жер, ал жерди аныктоо мүмкүн болбосо - анын мүлкү же мүлкүнүн негизги бөлүгү турган жер.

Мурас кагаз – бул мурас калтыруучунун каза болгон учурга өз мүлкүн калтыруу акты.

Мыйзамдын негизинде мурастоо – мурастоого карата, тизмеси негизинен мыйзамда аталган адамдар гана чакырыла тургандыгын билдирет.

Табыштоо укугу боюнча мурастоо – мыйзам боюнча мурастай турган мурасчынын үлүшү, ал мурас ачылганга чейин каза болуп калгандыктан, анын кийинки муундарына өтө тургандыгын билдирет.

Мурасты чындап өткөрүп алуу – бул мурасчынын мурасты өткөрүп алууну каалаганын билдирген аракети.

Мурас алуу укугу тууралу күбөлүк – бул алынган формадагы, нотариус бере турган, мурас калтырылганын билдирүүчү документ.

Жарандын жөндөмдүүлүгү – жарандын өз аракети менен жарандык укуктарын алуу жана аны ишке ашыруу мүмкүнчүлүгү, жашы жеткенде, башкача айтканда он сегиз жашка чыккандан кийин өзүнө жарандык милдеттерди түзүү жана аларды аткаруу жөндөмдүүлүгү.

Жашы жете электер - бул 18 жашка толо элек адамдар.

Жөндөмсүздүк – бул адамдын өз жарандык укуктары менен милдеттерин алууга жана ишке ашырууга мүмкүнсүздүгү.

Жөндөмдүүлүктүн чектүүлүгү – ичкиликке же баңги заттарына баш-оту менен өнөкөт берилгендиктин кесепетинен сот тарабынан чечилген аныктама.

11.1. Ким мурасчы боло алат?

/Кыргыз Республикасынын Жарандык Кодексинин 1125-статьясы/

Мурас кагазы жана мыйзам боюнча мурасты ачып жатканда тирүү болгон жарандар, ошондой эле мурас калтыруучу тирүү кезинде бойдо болуп, мурас ачылгандан кийин төрөлгөн балдар мурасчы боло алышат. Ошондой эле мурас кагазы боюнча, мурас ачылып жатканда түзүлгөн юридикалык адамдар, ошондой эле мамлекет жана жергиликтүү коомчулуктар да мурасчы боло алышат.

11.2. Кимдер мурас калтырууга укуктуу?

/Кыргыз Республикасынын Жарандык Кодексинин 1137-статьясы/

Мурас калтырууга мурас кагазы жазылып жатканда толук жөндөмдүү жарандар гана укуктуу.

Ошондуктан, сот тарабынан жөндөмсүз, жөндөмдүүлүгү чектүү деп табылган жана 18 жашка толо элек адамдар өз мүлктөрүнө ээлик кылып, мурас кагазын калтыра алышпайт.

11.3. Мен пенсионер катары небереме өзүмдүн пенсиямды мураска калтыра аламбы?

/Кыргыз Республикасынын Жарандык Кодексинин 1120-статьясы/

Жок, сиздин небереңизге пенсияңызды мураска калтыруу укугуңуз жок, анткени пенсия, жөлөк пул жана башка төлөмдөр эмгек жана социалдык камсыздоо тууралуу мыйзам ченемдердин негизинде мурас курамына киргизилбейт. Бирок топтолуучу пенсиялык фонддогу пенсиялык топтолгон каражаттарды мураска калтырууга, берүүгө болот.

11.4. Мурастын курамы боюнча кандайдыр бир чектөөлөр барбы?

/Кыргыз Республикасынын Жарандык Кодексинин 1120-статьясы/

Ооба, чектөөлөрдүн төмөнкүдөй тизмеси бар:

- мурас калтыруучунун укуктары менен милдеттери өзү менен ажыралгыс байланыштуу (мисалы, 3-суроону к.);
- өмүргө же ден соолукка келтирилген зыяндын ордун төлөө укугу;
- алименттик жагдайларда пайда болгон укуктар менен милдеттер;
- мүлктүк укуктарга байланышпаган жеке мүлктүк эмес укуктар;

- юридикалык жактар болгон коммерциялык жана башка уюмдарга катышуу, мүчө болуу укугу, эгерде мыйзам же келишим менен башка нерсе аныкталбаса.

11.5. Мен уруксатсыз ээлеп алынган жерден «ырастам (расписка) боюнча» үй сатып алгам, ошол жерге гараж да салдым, бирок документтерин бүтүрө элекмин. Ушул үйдү мураска калтыра аламбы?

/Кыргыз Республикасынын Жарандык Кодексинин 1120-статьясы/

Кыймылсыз мүлктү (учурда үй менен гаражды) сизге бул мүлк мыйзамдуу негизде таандык болсо, мураска калтыра аласыз. Уруксатсыз салынган үй же гараж менчик укугуна кирүүчүлөр болуп саналбайт, андыктан мурасталуучу мүлктүн курамына кирбейт.

11.6. Качан жана кандай себеп боюнча мурас кагаздан баш тартууга жана өзгөртүүгө болот?

Кыргыз Республикасынын Жарандык Кодексинин 1127-статьясынын 6-пунктуна ылайык мурас калтыруучу өзү түзгөн мурас кагаздан каалаган учурда баш тартууга жана өзөртүүгө болот, ал түгүл баш тартуунун жана өзөртүүнүн себебин билдирүүгө да милдеттүү эмес.

11.7. Мурас кагазын түзүп бүткөндөн кийин аны күбөлөндүрүү милдеттүүбү?

/Кыргыз Республикасынын Жарандык Кодексинин 1131-1133-статьялары/

Мурас кагазы жазуу жүзүндө, толтурулган жери жана убактысы көрсөтүлүү менен толтурулуп, мурас калтыруучунун өз колу менен колу коюлушу жана нотариалдык жактан күбөлөндүрүлүшү керек. КР жарандык мыйзам ченемдеринде милдеттүү түрдө нотариалдык жактан күбөлөндүрүлүшү тууралу жалпы аныктамага айрым эрежеден таюулар киргизилген. Мисалы, төмөндөгүлөр нотариалдык жактан күбөлөндүрүлүүгө теңештирилет:

- ооруканада, госпиталда жана башка даарылануу мекемелеринде жаткан же карылар жана майыптар үйлөрүндө жашаган жарандардын бул ооруканалардын башкы дарыгерлери, алардын медициналык жактан орун басарлары же оорукананын, госпиталдын жана башка дарылоо мекемелеринин кезметтеги дарыгери, ошондой эле госпиталдын башчылары, карылар жана майыптар үйүнүн мүдүрлөрү же башкы дарыгерлери күбөлөндүргөн мурас кагаздары;

- чалгындоодо же ушул өңдүү башка экспедицияда жүргөн жарандардын бул экспедициялардын башчылары күбөлөндүргөн мурас кагаздары;

- аскер кызматчыларынын, ошондой эле нотариустары жок аскердик бөлүктөрдө иштеген жаран адамдардын, алардын үй-бүлө мүчөлөрүнүн жана аскер кызматчыларынын үй-бүлө мүчөлөрүнүн аскер бөлүмүнүн командири тарабынан күбөлөндүрүлгөн мурас кагаздары;

- эркиндигинен ажыратылган жерлерде жүргөн же камакта жаткан адамдардын бул мекемелердин башчылары күбөлөндүргөн мурас кагаздары;

- нотариусу жок калк жашаган жерлердин тургундарынын, мыйзамга ылайык нотариалдык милдетти аткарууга укуктуу кызмат адамдары күбөлөндүргөн мурас кагаздары.

Мурас кагазына мурас калтыруучу, өзү да кол кое турган, күбөнүн көзүнчө кол коюшу керек.

Калган учурда мындай, нотариалдык жактан күбөлөндүрүлүшү талап кылынгандардан башка учурларда, мурас кагаздарына тийиштүү жалпы эрежелер колдонулат.

11.8. Мурас калтыруучу ооруп жаткандыгына байланыштуу мурас кагазына кол кое албаса мурас кагазы кантип бүтүрүлөт? Мурас калтыруучунун ордуна кол коюуга кимдин укугу жок?

/Кыргыз Республикасынын Жарандык Кодексинин 1131-статьясы/

Эгерде мурас калтыруучу дене мүчүлүштүгүнө, оорусуна же сабатсыздыгына байланыштуу өз колу менен мурас ка-

газына кол кое албаса, анда мурас кагазына анын өтүнүчү боюнча, нотариустун же мыйзамга ылайык мурас кагазын күбөлөндүрүп жаткан башка адамдын көзүнчө, өз колу менен мурас кагазына кол кое албоо себебин көрсөтүү менен, башка адам кол коет.

Мурас калтыруучунун ордуна төмөнкүлөр кол кое албайт: нотариус, мурас калтырылып жаткан адам, жубайы, балдары, ата-энеси, неберелери, чөбөрөлөрү, ошондой мыйзам боюнча мурас алуучулар, жөндөмсүз жарандар, мурас кагазын окуй албаган адамдар.

11.9. Мурастагы «милдеттүү үлүш» деген эмне?

/Кыргыз Республикасынын Жарандык Кодексинин 1149-статьясы/

Кыргыз Республикасынын Жарандык Кодекси тарабынан мурастагы милдеттүү үлүш укук ченеми киргизилген.

Мурас калтыруучунун жашы жете элек же эмгекке жарамсыз балдары, анын ичинде асыранды балдары да, ошондой эле эмгекке жарамсыз жубайы жана ата-энеси, анын ичинде асырап алгандар да, мурас кагазынын мазмунуна карабастан, үлүштүн үчтөн экиден кем эмесин мураска алышат, мыйзам боюнча мурас калтырылганда алардын ар бирине ушунчалыктан (милдеттүү үлүш) тиймек. Татыктуу эмес деп табылган мурасчы адамдарга гана мурастагы милдеттүү үлүш берилбейт.

11.10. Ким мурастан айрылат?

Кыргыз Республикасынын Жарандык Кодексинин 1126-статьясында мурастан айруунун же татыксыз эмес мурасчыларды жана башка мурас кагазы же мыйзам боюнча мурас алууга укуксуз адамдардын тобун мурастан четтетүүнүн төмөнкү негиздери каралган:

- мурас калтыруучуну же кимдир-бир мурасчы болмокчу адамдарды атайылап өлтүргөн же аларга кол салган адамдар, мурас кагазы боюнча да, мыйзам боюнча да мурас алууга укуксуз (мыйзам калтыруучу анын өмүрүнө кол салынган

дан кийин мурас кагазын кайра ага калтырган адамдардан башкалары);

- мурас калтыруучунун акыркы эркин ишке ашырууга атайылап тоскоолдук кылган, муну менен өзүлөрүнө же өз жакындарына мурас калтыруу же аларга тиешелүү мурастын үлүшүн көбөйтүү аракетин кылган адамдар мурас кагазы боюнча да, мыйзам боюнча да мурас алууга укуксуз;
- бул балдарына карата ата-энелик укуктан ажыратылып, мурасты ачканга чейин ал укуктары калыбына келтирилбеген ата-энелер балдарынан кийин мыйзам боюнча мурас алууга укуксуз, ошондой эле мыйзамдын күчү менен аларга жүктөлгөн, мурас калтыруучуну багуу милдетин аткарышпаган ата-энелер (асырап алуучулар) жана жашы жеткен (асыранды) балдар мурас алууга укуксуз.

11.11. Эгерде мурас калтыруучу өзүнүн жашы жете элек кызын мурас кагазына киргизбесе, бул мыйзам кагазы анык деп саналабы?

/Кыргыз Республикасынын Жарандык Кодексинин 1149-статьясы/

Жашы жете элек кыз мураста милдеттүү үлүштү алууга укуктуу. Милдеттүү үлүш бөлүмүндө мурас кагазында аныкталган эч кандай чектөөлөр, тарткылыктар эсепке алынбайт. Мындай чектөөлөр, тарткылыктар анык эмес деп табылат. Андыктан эгерде мурас калтыруучу өзүнүн жашы жете элек кызын мурастан айырса, анда мурас кагазынын милдеттүү үлүш чегиндеги бул бөлүгү сот тарабынан анык эмес деп табылат.

11.12. Күйөөсү өзүнүн бүт мүлкүн, жубайы менен баласын мурассыз калтырып, бөтөн кишиге мурастаттыр. Мындай болгондо мурастагы милдетүү үлүшкө ким укуктуу жана үлүш кантип аныкталат?

/Кыргыз Республикасынын Жарандык Кодексинин 1149 - 1150-статьялары/

Мурастагы милдеттүү үлүш үчтөн экиден кем эмес үлүштү түзөт, мыйзам боюнча мурастоодо алардын ар бирине бул үлүш тиймекчи.

Нотариус мурастагы үлүштү эсептегенде мурас калтыруучунун баласы канча жашта экендигин, мыйзамдуу жубайы пенсия курагына жеткен же жетпегендигин, же мурас ачылып жатканда алар майып эмес экендигин такташы керек. Мисалы, ал өлгөндө баласы 16 жашта, жубайы 36 жашта болсо, анда мурастагы милдеттүү үлүшкө анын баласы гана укуктуу болот.

11.13. Эгерде күйөөсү мурас кагазын калтырбаса, мурастоо кандайча жүргүзүлөт?

/КР Жарандык Кодексинин 1119-статьясы/

Эгерде мурас кагазы болбосо, же мурас кагазы бардык мураска түзүлбөсө, ошондой эле мурасчы мурастан баш тартса же мурас кагазы жарабайт деп табылса, анда мурас мыйзам боюнча жүргүзүлөт.

11.14. Мыйзам боюнча мурастоонун мурас кагазы боюнча мурастоодон кандай айырмалары бар?

Мыйзам боюнча мурастоочулар тобун мыйзам аныктайт, ал эми мурас кагазы боюнча – мурас кагазы.

Кыргыз Республикасынын учурдагы мыйзам ченемдерине ылайык мыйзам боюнча мурастоонун беш кезеги бар.

- Биринчи кезекте мурастоо укугун мыйзам боюнча, бирдей үлүш менен мурас калтыруучунун балдары (анын ичинде асырандылары да), жубайы жана мурас калтыруучунун ата-энеси (асырап алгандары да) алат. Биринчи кезектегилерге ошондой эле, ал өлгөндөн кийин төрөлгөн балдары да кирет (Кыргыз Республикасынын Жарандык Кодексинин 1142-статьясы).

- Экинчи кезекте мурастоо укугун мыйзам боюнча, бирдей үлүш менен мурас калтыруучунун өз жана жарым-жартылай ага-ини, эже-карындаштары, ошондой эле чоң ата-чоң эне, таята-таэнелери алат (Кыргыз Республикасынын Жарандык кодексинин 1143-статьясы).

- Үчүнчү кезекте мурастоо укугун мыйзам боюнча, бирдей үлүш менен мурас калтыруучунун бир тууган таяке, таэжелери, ошондой эле атасы менен энесинин бир туугандары алат (Кыргыз Республикасынын Жарандык Кодексинин 1144-статьясы).

- Төртүнчү кезекте мурастоо укугун мыйзам боюнча, бирдей үлүш менен мурас калтыруучунун алты атага чейинки башка туугандары алат, алардын туугандыгы жакыныраак деңгээлдегилери туугандыгы алысыраактардан артыкчылык кылат (Кыргыз Республикасынын Жарандык Кодексинин 1145-статьясы).

- Бешинчи кезекте мурастоо укугун мыйзам боюнча, бирдей үлүш менен мурас калтыруучунун карамагындагылар алат, эгерде алар Кыргыз Республикасынын Жарандык Кодексинин 1148-статьясынын негизинде мурас алышпаса (Кыргыз Республикасынын Жарандык Кодексинин 1146-статьясы).

Мыйзам боюнча мурасчылардын катарына, ошондой эле мурас калтыруучу өлгөнгө чейин бир жылдан кем эмес анын карамагында болуп чогуу жашаган эмгекке жарамсыз адамдар да кирет. Мыйзам боюнча мурас алуучу башка туугандары да болгондо алар калган мурас алуучу туугандардын кезегине кирет.

Кыргыз Республикасынын Жарандык Кодексинин 1148-статьясынын негизинде мурас алуучуларга киргизилген адамдар мыйзам боюнча башка мурас алуучулар болгондо алар менен бирге мурастын төрттөн бир бөлүгүнөн ашык эмес үлүшүн алышат.

Мурасчылар мыйзам боюнча мурас алууга кезек боюнча чакырылат.

Мурасчылардын ар бир кийинки кезеги мыйзам боюнча мурдагы кезектеги мурасчылар болбогондо, мурас алуудан четтетилгенде, мурасты кабыл албоодо же андан баш тартканда мурас алууга укуктуу.

11.15. Мүлктүн ээси каза болуп калганда, мурастоо иштерин баштоо үчүн кайда кайрылуу керек?

/КР Жарандык Кодексинин 1154-статьясы, КР «Нотариат жөнүндө» мыйзамынын 64-статьясы/

Мурас ачылган жердеги нотариалдык конторага, мурас ачылгандан кийин 6 айдын ичинде кайрылуу керек жана нотариустан Мурас алуу укугу тууралуу Күбөлүк алуу зарыл. Мурас ачылган жер болуп мурас калтыруучунун акыркы туруктуу жашаган жери эсептелет. Эгерде ал жерди аныктоо мүмкүн болбосо, же Кыргыз Республикасынын чегинен сырткары жерде болсо, мурас ачыла турган жер болуп Кыргыз Республикасында мурас калтыруучунун кыймылсыз мүлкү же мүлкүнүн негизги бөлүгү турган жер, ал эми кыймылсыз мүлкү болбосо - мүлкүнүн негизги бөлүгү турган жер эсептелет.

11.16. Эгерде мурасчылар жашы жете элек же жөндөмсүз болушса, нотариус аларга мурас алуу укугу тууралуу күбөлүк бере алабы?

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2011-жылдын 20-апрелиндеги № 179 «Кыргыз Республикасынын нотариустарынын нотариалдык аракеттерди ишке ашыруу тартиби жөнүндөгү» токтому менен бекитилген инструкциянын 134-п.:

Мындай учурда нотариустар мурастоо жөнүндө күбөлүктөрдү алардын мүлктүк кызыкчылыктарын коргоо үчүн мурасчылар жашаган жердеги камкордук жана көзөмөлдүк органдарына жиберешет же билдиришет.

11.17. Кайсы учурларда мурастоо укугу тууралуу күбөлүктү берүүдөн баш тартышат?

/Кыргыз Республикасынын «Нотариат жөнүндө» мыйзамынын 42-статьясы/

Нотариустун мурастоо укугу тууралуу күбөлүктү берүүдөн баш тартышына (нотариалдык иштерди аткаруудан баш тартуудай эле) төмөнкү негиздер боюнча жол берилет:

- мындай иштерди аткаруу мыйзамга каршы келсе;

- ишти башка нотариус аткарышы керек болсо;
 - нотариалдык ишти аткаруу өтүнүчү менен жөндөмсүз жаран же анын тийиштүү укугу жок өкүлү кайрылса;
 - юридикалык жактын атынан аткарылуучу бүтүм анын уставы менен жобосунда көрсөтүлгөн максаттарга каршы келсе;
 - бүтүм мыйзамдын талабына туура келбесе;
 - нотариалдык иштерди аткаруу үчүн сунуш кылынган документтер мыйзам ченемдеринин талаптарына туура келбесе.
- Нотариалдык иштерди аткарууну суранган адамдын өтүнүчүн аткарбай койгон нотариус аткарбоо себебин жазуу жүзүндө баяндап, ага даттануу тартибин түшүндүрүп бериши керек. Мындай учурда нотариус нотариалдык ишти аткаруу үчүн кайрылган күндөн тартып он күндүн ичинде нотариалдык ишти аткаруудан баш тарткандыгы тууралуу токтом чыгарат.

11.18. Менин кызым соттун чечими менен күйөөсү менен расмий түрдө ажырашты, эки баласы кызымда калды. Алар жашаган үй нике учурунда кызыма белек кылынган жана ага катталган. Азыр анын мурдагы күйөөсү сотко берип, үйдүн жарымын бөлдүрүп алмакчы болуп жатат, менин неберелерим (алардын балдары) көчөдө калабы деп корком. Ал жашы жете элек балдарына үйдү мурастаса болобу?

Никеден ажырашууда жубайлар менен биргелешип топтолгон мүлк гана бөлүнөт. Кыргыз Республикасынын Үй-бүлө Кодексинин 37-статьясына ылайык, жубайлардын никелешүүгө чейинки ар бирине таандык мүлкү, ошондой эле жубайлардын бири никелүү кезинде белек катарында же башка кайтарылбай турган бүтүм боюнча алган мүлкү (ар бир жубайдын мүлкү) анын өз менчиги болуп саналат. Ошондуктан, сиздин кызыңызга белек кылынган үй анын жеке менчиги. Ошого жараша, сиздин кызыңыз үйдүн ээси катары ага өзү каалагандай ээлик кылса болот, анын ичинде балдары жашы жете элек болсо деле аларга мураска калтырууга укуктуу.

11.19. Биз агам экөөбүз ата-энебиздин үйүн мураска алганбыз, кийин билингендей үй күрөөгө коюлган экен. Карыздын өлчөмү үйдүн баасынан ашат экен, кредиторлор бизден карызды толук төлөшүбүздү талап кылып атышат, муну ээсинин алмашышы менен мүлктүн күрөөсү токтолбойт деп түшүндүрүшүүдө, анан агам экөөбүз мурасчылар катары милдеттенме боюнча жооп беришибиз керек экен. Кредиторлорду-ку чынбы?

/Кыргыз Республикасынын Жарандык Кодексинин 1165-статьясы/

Мурас калтыруучунун кредиторлору мурас калтыруучунун милдеттенмесинен чыккан талаптарын мурас кагазынын аткаруучусуна (мурасты башкаруучуга) же мурасчыларга коюуга укуктуу. Бул учурда сиз агаңыз менен (мурасчылар) бирдей карыз алуучулар катары ар бириңе өткөн мурастык мүлктүн наркынын чегинде жооп бересиңер.

11.20. Мурас кагазын толтурууда кандай сумма төлөнөт?

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 1994-жылдын 18-июлундагы № 521, акыркы редакциясы 2013-жылдын 3-майындагы № 228, 2013-жылдын 10-июнундагы № 330 «Мамлекеттик алымдын өлчөмүн аныктоо жөнүндө» токтому менен бекитилген Мамлекеттик алымдардын өлчөмү:

Учурдагы мамлекеттик алым өлчөмүнө ылайык мурас кагазынын күбөлүгү үчүн төмөнкү өлчөмдөгү алым алынат:

- жөнөкөй мурас кагазы – эсептик көрсөткүчтүн 50% өлчөмү;
- жашырын мурас кагазы – эсептик көрсөткүчтүн 5 эсе өлчөмү.

11.21. Мурастык укуктарды түзүп бүтүрүүдө КР аныкталган мамлекеттик алымдын өлчөмү кандай?

/Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 1994-жылдын 18-июлундагы № 521, акыркы редакциясы 2013-жылдын 3-майындагы № 228, 2013-жылдын 10-июнундагы № 330

«Мамлекеттик алымдын өлчөмүн аныктоо жөнүндө» токтому менен бекитилген Мамлекеттик алымдын өлчөмдөрү/

Мүлк нотариалдык тартипте катталганда мамлекеттик алымдын өлчөмү мурас калтыруучуга туугандык деңгээлине жараша чыгарылат.

Мурас укугу тууралуу күбөлүктү берүүдө төмөнкү өлчөмдө мамлекеттик алым төлөтүлөт:

- балдарына, ата-энесине, жубайына – 1000 сом;
- ага-ини, эже-синди, чоң эне-чоң ата, тайэне-тайата, неберелерге – 2000 сом;
- башка мурасчыларга - 5000 сом.

Мурас ачылган учурда мураска берилген үйдө (батирде) бирге жашагандар мамлекеттик алымды төлөөдөн бошотулат.

11.22. Мурасчы кандай салыктарды төлөшү керек?

Кыргыз Республикасында мурасчыларга карата салык мыйзам ченемдери кыйла жумшак. Мында, Кыргыз Республикасынын Салык Кодексинин 167-статьясына ылайык, мураска кирешеге жараша салык салынбайт.

Бирок мураска алынган мүлккө мүлктүк салык салынат (КР Салык Кодексинин 324-статьясы), салыктын өлчөмү КР Салык Кодексинин 327-статьясына жана КР Өкмөтүнүн 2011-жылдын 13-майындагы № 217 «Кыргыз Республикасынын Салык Кодексинин ченемдеринин талаптарын ишке ашыруу боюнча чаралар жөнүндө» токтому менен бекитилген Бишкек, Ош жана Жалал-Абад шаарларынын аймактарынын нарктык чеги жана коэффицентинин аймактык маанисине ылайык чыгарылат.

Ошол эле учурда КР Салык Кодексинде бул салык боюнча мүлккө жараша жеңилдиктер каралган (КР Салык Кодексинин 330-статьясы). Мисалы, силер Бишкек шаарынан ата-энеңерден туруктуу же убактылуу жашоого ылайыкталган, ишкерлик иштерди жүргүзүүгө пайдаланылбай турган 80 м² аянттагы батирди мураска алсаңар, бул кыймылсыз мүлккө салык төлөөдөн бошотуласыз.

ПАЙДАЛАНУУЧУЛАРГА БЕРИЛҮҮЧҮ КЕҢЕШТЕР

1. Балким боло турган түшүнүксүз суроолордун жообун алуу үчүн укуктуу мамлекеттик орган сунуш кылган материалдар (к. тиркеме: мамлекеттик органдарынын расмий сайттарынын тизмеси), мамлекеттик органдардын офистериндеги маалыматтык көрнөктөр (к. тиркеме: байланыштык маалымат; мамлекеттик органдардын даректери, телефондору, e-mail) менен таанышууңуз керек. Эгерде мындай маалыматтар болбосо, сиз аны укуктуу мамлекеттик органдан суратууга укугуңуз бар.

2. Сиз керектүү маселелер боюнча укуктуу мамлекеттик органдарга кайрылуу же жеке документтерди алуу үчүн ишти колуңузда болгон документтер менен таанышуудан баштаңыз, мунун натыйжасында алдыңызда турган аткарылуучу маселени ишке ашыруу жолдорун аныктоого болот.

Сиз керектүү суроолор менен мамлекеттик органдарга кайрылаардан мурда, төмөнкүлөрдү аныктаңыз:

- бул мамлекеттик органдын милдеттерин жана тейлөөлөрүн;
- иштөө режимин жана регламентин;
- тийиштүү документтердин тизмесин;
- арыздардын жана башка бланктардын үлгүлөрүн.

3. Бардык мамлекеттик түзүлүштөр аныкталган иштөө режими, жеке маселелер боюнча документтерди кабыл алуу сааттары боюнча иштешет. Буга байланыштуу сизге төмөнкүлөрдү билүү зарыл:

- бул эрежелерди жана мамлекеттик органдардын иштөө режимин эске тутуу;
- кабыл алууга эрте жазылууну унутпоо;
- кабыл алуу же аңгемелешүү учурунда кыска, так, негиздүү сүйлөө.

4. Айрым жарандар кабыл алуу убакыттарын жана жарандар менен иштөө эрежесин аныктабай эле эшикти кагып, кабыл алынбай турган күндөрдө, убакытта документ тапшыруу үчүн суранып, өтүнүштө, кезексиз өтүүгө аракет кылып орой сөздөргө, осолдукка жол беришет. Коомдук тартипти сактаңыз. Мекемеге, анын кызматчыларына же келүүчүлөрүнө карата орой, кескин сөздөр менен тил тийгизбеңиз жана ал жердеги адамдарды тоотпой, тоң мамиле кылбаңыз, бийлик өкүлдөрүнө жана башка адамдарга өкүмдүк кылууга ого бетер жол бербейсиз. Мындай жоругуңуз үчүн мыйзам ченемдерине ылайык, сиз зөөкүрлүк, кордоо, жалаа жабуу жана башка укук бузууларыңыздын коомдук кооптуулук деңгээлине жараша, администрациялык же кылмыш жоопкерчилигине тартылышыңыз мүмкүн.

5. Мамлекеттик органдардын кызматчылары менен жай, тынч, адептүү сүйлөшүңүз, айтышпаңыз, өзүңүздү кармаңыз, оройлукка оройлук менен жооп бербейсиз. Ошол эле учурда адамдык беделеңизди түшүрүп, кемсинтүүгө, осолдукка жол бербейсиз, андай болгондо бул мекеменин жетекчисине же бул мекемеден жогору турган инстанцияга кайрыла аласыз.

6. Укуктуу мамлекеттик органдарга кайрылуу үчүн керектүү документтер (маалымдамалар, жеке документтер, көчүрмөлөр, уруксаттар ж.б.) суралып, такталган тизмеге жараша камдалып даярдалышы керек.

7. Айрым документтердин жарактуулук мөөнөттөрү болот, андыктан тийиштүү түзүлүштөргө документтерди чогултуу/ өткөрүү иштеринде ыкчамдык талап кылынат.

8. Бардык суралмалар, доолор, талаптар, арыздар жана башка тийиштүү документтер жазуу жүзүндө эки нуска менен берилиши керек, сизде калган экинчи нускасына кабыл алып жаткан кызматчыдан сиздин катыңызды алгандыгы тууралуу белгини (күнүн, номерин, каттоочунун колун) коюшун талап кылыңыз.

9. Эгерде сиздин арызыңызды албай коюшса, аны буюртма почта аркылуу эскертме менен жөнөтүңүз. Эскертүү: катты

жөнөтүү дүмүрчөгүн жана анын жеткирилиши тууралу эскертмени катыңыздын көчүрмөсү менен кошо сактап коюңуз. Кабыл албоо болсо да кат түрүндөгү жоопту талап кылыңыз. Бул жок дегенде, сиздин мыйзамдуу талабыңыз аткарылбаса, сотто да керек болот. Кат менен баарлашуу сиздин жана башкалардын убактыңардын үнөмдөлүшүнө, кайрылуу мөөнөтүн жана болгонун ырастоого, тоотпой коюу жана башка кыянаттыктарга жол бербөөгө мүмкүнчүлүк берет. Ошондой эле жогору турган жетекчилери аркылуу сиздин укуктарыңыздын ишке ашырылышына жана тартипти буза турган кызматчылардын жазаланышына өбөлгө болот.

10. Укуктуу мамлекеттик органга жеке кайрылууда, жаныңызда сиздин ким экендигиңизди аныктоочу документиңиз болушу керек, анткени көпчүлүк мамлекеттик органдарда көзөмөлдүк-өткөрүү режими жана арыз кабыл алуу үчүн атайын талап каралган, ал боюнча жаранды киргизүү жана арызын кабыл алуунун зарыл шарты болуп жарандын өздүк документин текшерүү эсептелет.

11. Тиркелген документтер менен жеке иштешүү талап кылынганда, бул эрежени бузбаңыз. Сиз өз колүңүз менен арыздын бланкын толтурушуңуз керек, анда суроонун/өтүнүчтүн же талаптын негизи көрсөтүлөт.

12. Сиздин атыңыздан башка адам кайрылса, анда арызга кошуп, ишти аткара турган (мамлекеттик укуктук органга кайрыла, документтерди ала турган ж.б.у.с.) бул адамга нотариалдык жактан күбөлөндүрүлгөн ишеним кат тиркелип берилиши зарыл.

13. Сиз өз кайрылууңузга, доо-арызыңызга кат түрүндө жооптун берилишин талап кылыңыз. Жооп берилбесе, же сиз жопко канагаттанбасаңыз жогору турган органга кайрылууга укугуңуз бар.

14. Бардык чогултулган документтер убакыттык тартип менен иреттүү топтолушу жана документтердин өздөрү сиздин жаныңызда болушу керек, анткени сиздин кайрылууңузду, арызыңызды кароодо укуктуу мамлекеттик орган тиркелген

документтердин көчүрмөсүнө салыштыруу үчүн документтин өзүн ж.б. сурашы мүмкүн.

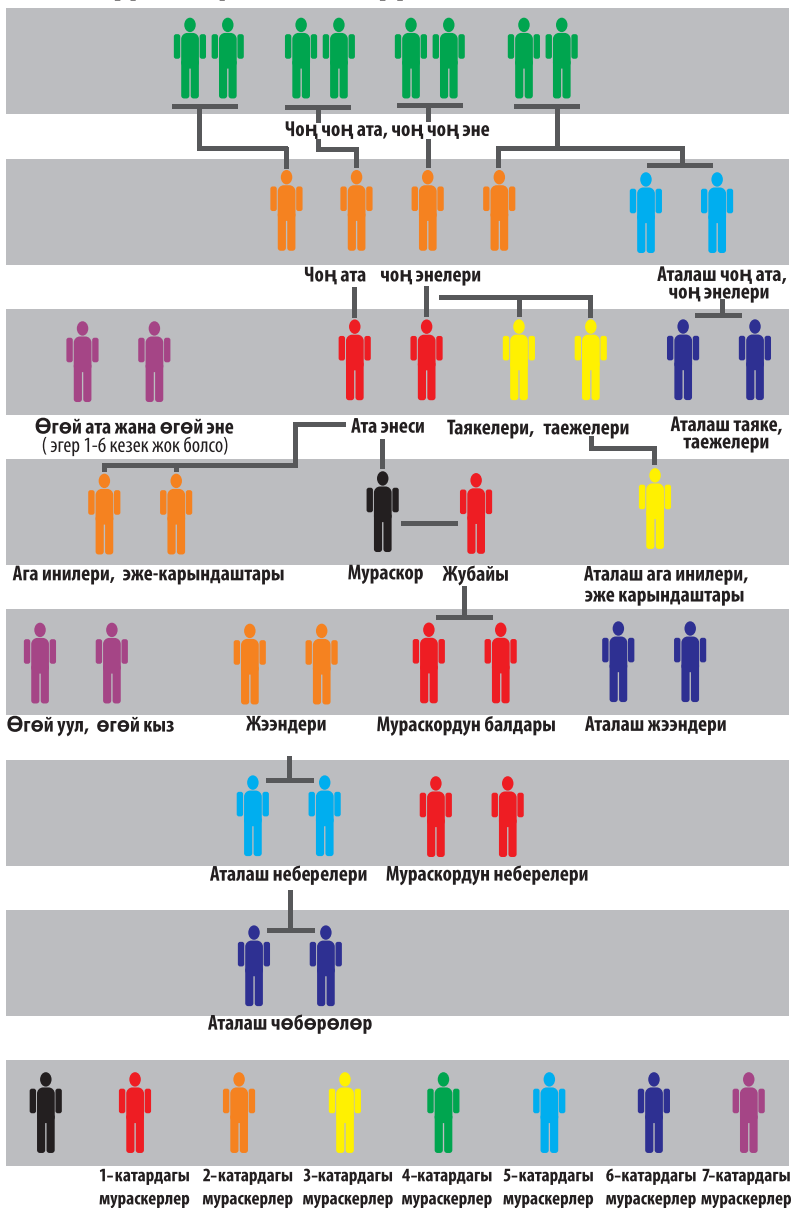
15. Документтерди чогултуу, суратуу, толтуруп бүтүрүү кыйла машакаттуу иш.

Мамлекеттик органдын кызматчыларына кайрылууну эч качан нааразылык көрсөтүү, кошомат кылуу, түшүнбөө, кабыл албоо, ачуулануу менен баштабаңыз. Кичипейил болуу мамлекеттик органда иштеген кызматчынын укугу эмес, милдети экендигин эсиңизден чыгарбаңыз. Мамлекеттик кызматкер өз милдетин төмөнкү принциптердин негизинде аткарууга милдеттүү:

- Кыргыз Республикасынын Конституциясынын, Кыргыз Республикасынын мыйзамдарынын жана адам жана жаран укуктары менен эркиндиктеринин артыкчылыктарын ардактоо;
- Мамлекеттик кызматкерлердин Кыргызстандын калкына берилип кызмат кылышы;
- Мамлекеттик кызматкердин иштеринин коомдук маалымат үчүн ачыктыгы, жеткиликтүүлүгү;
- кесипкөйлүк, иш билгилик, демилгелүүлүк жана адилеттүүлүк;
- Кыргыз Республикасынын жарандарынын мамлекеттик кызматка кирүүдө бирдей укуктуулугу;
- кызматтык милдеттерди аткаруу тартиби жеке жоопкерчилик, тартиптик жоопкерчилик тутумунун калыстыгын жана бейтараптыгын камсыз кылуу;
- мамлекеттик кызматкерлердин көзөмөлдө болушу жана отчеттуулугу, жогору турган мамлекеттик органдардын жана кызматтагы адамдардын мыйзам ченемдеринин чегинде кабыл алынган чечимдеринин жана башка принциптеринин аткарылышынын милдеттүүлүгү.

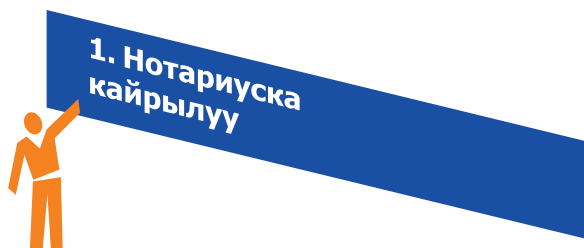
Тиркемелер:

Мураскерликти алуу кезегинин схемасы

МУРАС ТУУРАЛУ ТАЛАШТАРДЫ ЧЕЧҮҮ ЖОЛДОРУ

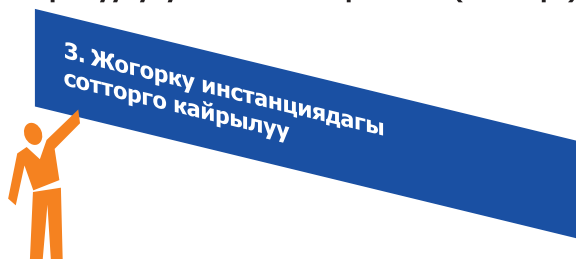
Даттануу тартиби

- Эгерде нотариустан мураскерлик күбөлүгүн берүү боюнча отказ берилсе (2-п. кара)
- Мураскерликти кабыл алуу боюнча убакыт (6 ай) өткөрүлүп жиберилсе жана мураскерлик боюнча талаш-тартыш маселелер болсо (2-п. кара)

- Эгер кайрылуучунун талабы аткарылбаса (3-п. кара)

- Областык сот, Бишкек шаардык соту
- Кыргыз Республикасынын Жогорку соту

КР Президентинин, КР Өкмөтүнүн, аткаруу бийлигинин ж.б. мамлекеттик органдарынын расмий веб-сайттарынын тизмеси.

- КР Президенти <http://www.president.kg/>;
- КР Өкмөтү <http://www.gov.kg/>;

КР Жогорку Кеңешинин 2012-жылдын 5-сентябрындагы № 2265-V «Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн түзүлүшү жөнүндө» токтомуна ылайык (Жогорку Кеңештин 2013-жылдын 21-февралындагы № 2798-V токтомунун редакциясы боюнча) КР Өкмөтүнүн түзүлүшүнө киргендер:

- Кыргыз Республикасынын Тышкы иштер министрлиги <http://www.mfa.kg/>;
- Кыргыз Республикасынын Коргоо министрлиги <http://www.mil.kg/>;
- Кыргыз Республикасынын Ички иштер министрлиги <http://www.mvd.kg/>;
- Кыргыз Республикасынын Адилет министрлиги <http://minjust.gov.kg/>;
- Кыргыз Республикасынын Каржы министрлиги <http://www.minfin.kg/>;
- Кыргыз Республикасынын Экономика министрлиги <http://www.mert.kg/>;
- Кыргыз Республикасынын Айыл чарба жана мелиорация министрлиги <http://www.agroprod.kg/>;
- Кыргыз Республикасынын Транспорт жана коммуникация министрлиги <http://mtc.gov.kg/>;
- Кыргыз Республикасынын Өзгөчө кырдаалдар министрлиги <http://mes.kg/>;
- Кыргыз Республикасынын Энергетика жана өнөр жай министрлиги <http://www.energo.gov.kg/>;
- Кыргыз Республикасынын Билим берүү жана илим министрлиги <http://edu.gov.kg/>;
- Кыргыз Республикасынын Саламаттыкты сактоо министрлиги <http://www.med.kg/>;

- Кыргыз Республикасынын Эмгек, жаштар жана миграция министрлиги <http://www.mz.kg/>;
- Кыргыз Республикасынын Социалдык өнүгүү министрлиги <http://www.mlsp.kg/>;
- Кыргыз Республикасынын Маданият, маалымат жана туризм министрлиги <http://www.minculture.gov.kg/>;
- Кыргыз Республикасынын Улуттук коопсуздук мамлекеттик комитети <http://www.gknb.kg/>.

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн алдында жана анын карамагында иштегендер:

а) мамлекеттик агенттиктер:

- Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн алдындагы Айлана чөйрөнү коргоо жана токой чарбасы мамлекеттик агенттиги <http://www.nature.kg/>;
- Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн алдындагы Мамлекеттик байланыш агенттиги www.nas.kg;
- Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн алдындагы Дене тарбия жана спорт мамлекеттик агенттиги <http://sport.gov.kg/>;
- Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн алдындагы Архитектура, курулуш жана турак жай-коммуналдык чарба мамлекеттик агенттиги <http://www.gosstroy.gov.kg/>;
- Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн алдындагы Геология жана минералдык ресурстар боюнча мамлекеттик агенттиги <http://www.geology.kg/>;
- Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн алдындагы Монополияга каршы теске салуу мамлекеттик агенттиги <http://www.antimonopolia.kg/>;
- Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн алдындагы Жергиликтүү өз алдынча башкаруу жана этностор аралык мамиле иштери боюнча мамлекеттик агенттиги;

б) мамлекеттик кызматтар:

- Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн алдындагы Жазаларды аткаруу мамлекеттик кызматы <http://www.guin.kg/>;
- Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн алдындагы Мамлекеттик салык кызматы <http://www.sti.gov.kg/>;

- Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн алдындагы Мамлекеттик бажы кызматы <http://www.customs.kg/>;

- Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн алдындагы Каржы рыногун теске салуу жана көзөмөлдүк мамлекеттик кызматы <http://www.fsa.kg/>;

- Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн алдындагы Мамлекеттик каттоо кызматы <http://www.srs.kg/>;

- Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн алдындагы Экономикалык кылмыштарга каршы күрөш боюнча мамлекеттик кызмат (финансы полициясы);

- Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн алдындагы Каржылык чалгындоо мамлекеттик кызматы <http://www.sfr.kg/>;

- Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн алдындагы Интеллектуалдык менчик жана инновациялык мамлекеттик кызмат <http://patent.kg/>;

- Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн алдындагы Баңги заттарына көзөмөлдүк кылуу боюнча мамлекеттик кызмат <http://www.gskn.kg/>;

в) фонддор:

- Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн алдындагы Мамлекеттик материалдык резервдер фонду <http://gosmatreserv.gov.kg/>;

- Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн алдындагы Милдеттүү медициналык камсыздандыруу фонду <http://www.foms.kg/>;

- Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн алдындагы Мамлекеттик мүлктү башкаруу фонду <http://www.mgi.kg/>;

г) инспекциялар:

- Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн алдындагы Ветеринардык жана фитосанитардык коопсуздук боюнча мамлекеттик инспекция;

- Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн алдындагы Экология жана техника коопсуздугу боюнча мамлекеттик инспекция <http://www.geti.kg/>.

1. Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн жетекчилиги менен иштеген башка аткаруу бийлигинин органдары да бар:

- Кыргыз Республикасынын Мамлекеттик чек ара кызматы.

2. Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн жетекчилиги жана көзөмөлдүгү менен иштегендер:

а) мамлекеттик органдар, мекемелер, уюмдар:

- Кыргыз Республикасынын Социалдык фонду <http://www.sf.kg/>;

- Кыргыз Республикасынын Жогорку аттестациялык комиссиясы <http://www.nakkr.kg/>;

- Кыргыз Республикасынын Улуттук статистикалык изилдөө институту.

Борбордук органдар:

- Генералдык Прокуратура <http://www.prokurov.kg/>;

- Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети <http://www.stat.kg/>;

- Кыргыз Республикасынын Омбудсмен институту <http://www.ombudsman.kg/>.

Укуктук-ченемдик актылардын тизмеси, пайдаланылган адабияттар:

1. Кыргыз Республикасынын Конституциясы, 2010-ж.
2. Кыргыз Республикасынын 2003-жылдын 30-августундагы № 201-Үй-бүлө Кодекси.
3. Кыргыз Республикасынын 1996-жылдын 8-майындагы № 15 Жарандык Кодекси.
4. КР Салык Кодекси.
5. Кыргыз Республикасынын 2005-жылдын 12-апрелиндеги № 60 «Жарандык абалдын актылары жөнүндө» мыйзамы.
6. Кыргыз Республикасынын 2011-жылдын 15-июлундагы № 101 «Жергиликтүү өз алдынча башкаруу жөнүндө» мыйзамы.
7. КР 1998-жылдын 30-майындагы № 70 «Нотариат жөнүндө» мыйзамы.
8. Кыргыз Республикасынын 2007-жылдын 15-августундагы № 153 «Мамлекеттик алым жөнүндө» мыйзамы.
9. Кыргыз Республикасынын 2013-жылдын 15-июлундагы № 140 «Кыргыз Республикасынын Дипломаттык кызматы жөнүндө» мыйзамы.
10. Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 1994-жылдын 18-июлундагы № 521 «Мамлекеттик алымдын өлчөмүн аныктоо жөнүндө» токтому.
11. Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2012-жылдын 28-мартындагы № 210 «Кыргыз Республикасынын жарандарынын паспортторун шашылыш кабыл алуу, толтуруу, текшерүү жана берүү боюнча акылуу тейлөөлөр жөнүндө» токтому.
12. Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2005-жылдын 15-сентябрындагы № 436 «Туулгандыгы тууралу, никеге тургандыгы тууралу, никеден ажырашуу тууралу, бала (кыз) асыроо, аталыкты аныктоо, өлгөндүгү тууралу, фамилия, ат, ата ысымын өзгөртүү тууралу герби бар күбөлүктөрдүн үлгүлөрүн аныктоо жөнүндө» токтому.
13. Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн алдындагы Мамлекеттик кызматты каттоонун алдындагы Жарандык абалдын

актыларын каттоо департаменти тарабынан көргөзүлүүчү акылуу тейлөөлөрдүн бааларынын өлчөмү Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн алдындагы Мамлекетти каттоо кызматынын төрагасы тарабынан Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн алдындагы Мамлекеттик монополияга каршы теске салуу агенттигинин макулдугу менен 2011-жылдын 27-июнунда бекитилген.

14. Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2011-жылдын 20-апрелиндеги № 179 токтому менен бекитилген “Кыргыз Республикасынын Нотариалдык иштерди аткаруу тартиби жөнүндө” инструкциясы.

15. Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 1994-жылдын 18-июлундагы № 521, акыркы редакциясы 2013-жылдын 3-майындагы № 228, 2013-жылдын 10-июнундагы № 330 «Мамлекеттик алымдын өлчөмүн аныктоо жөнүндө» токтому менен бекитилген Мамлекеттик алымдардын өлчөмү.

16. Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2011-жылдын 20-июнундагы № 332 «Кыргыз Республикасынын жаранынын документтерин кабыл алуу, толтуруу, берүү, эсепке алуу, паспортторун даярдоо, жана жалпы граждандык паспортун жекелештирүү тартиби жөнүндө» токтому менен бекитилген инструкция.

17. Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2004-жылдын 27-июлундагы № 557 «Кыргыз Республикасынын жаранынын 2004-жылдын үлгүсүндөгү жалпы жарандык» паспорту жөнүндө» токтому менен бекитилген жобо.

18. Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2006-жылдын 10-ноябрындагы № 787 «Кыргыз Республикасынын жаранынын 2006-жылдын үлгүсүндөгү жалпы жарандык паспорту жөнүндө» токтому менен бекитилген жобо.

19. Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2004-жылдын 27-июлундагы № 557 «Кыргыз Республикасынын жаранынын 2004-жылдын үлгүсүндөгү жарандык паспорту жөнүндө» токтому менен бекитилген жобо.

20. Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн алдындагы 2013-жылдын 8-майындагы № 53 Мамлекеттик монополияга

каршы теске салуу агенттигинин буйругу.

21. Кыргыз Республикасынын Экономика министрлигинин алдындагы 2012-жылдын 10-июнундагы № 104 Атаандаштыкты өнүктүрүү боюнча департаменттин буйругу.

